

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

נציבי חודש סבת

הנגידים הנכבדים והמפוארים
משפחת רובין שיחיו

לע"נ מו"ה אריה (לייבל) ב"ר יונה ע"ה
מו"ה יונה ב"ר אליעזר ע"ה - מו"ה אליעזר ב"ר יונה ע"ה

חבורת קנין תורה ד'באבוב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
אין התורה נקנית אלא בחבורה (בסבת סב)

חולין גליון א'

פ' שמות - וארא
תשפ"ד

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

דף ב' ע"א - ו' ע"ב

שינון לחזרה
עמוד א'

שאלות ותשובות
עמוד ט"ז

פרק ראשון - הכל שוחטין

(א) תנן במס' תמורה (דף ב' ע"א), הכל ממירין ובא לרבות שאף יורש ממיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו, אף על גב דבדרך כלל אין אדם עושה תמורה בקרבן של אחרים; אחד האנשים, ואחד הנשים. והתם ודאי אין הכוונה דמותר לכתחלה להביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים" ויאמר זו תמורת זו, דהא כתיב להדיא לא יחליפנו ולא ימיר אותנו טוב ותם) ברע ובעל מוסו) או רע בטוב הרי מבואר בקרא דאסור להמיר. ומכל מקום קתני 'הכל' ממירין, הרי מבואר דלשון 'הכל' מתפרשת אבדיעבד, דאם המירו חלה תמורתן.

אמנם דחו, דלעולם בסתמא הוה 'הכל' לכתחלה, אלא דהתם עקר המשנה ל'הכל' דרישא דלא תימא לכתחלה הוא, דתנן מיד אחר כך 'לא שהאדם רשאי להמיר' ודכתיב לא יחליפנו, אלא שאם המיר נתפסת השניה ושתיהן קדושות, ולוקה ארבעים משום לאו דלא ימיר. אלא דמה דתנן 'הכל ממירין' היינו שחבל דין תמורה נהוגת בהם. אבל הכא דתנן 'הכל שוחטין' ולא עקר ליה התנא לומר 'לא שיהו הפסולים רשאים לשחוט' כדעקר התם, משמע

דף ב' ע"א

מי כשר לשחוט

תנן במשנתינו, הכל^א שוחטין, ושחיתתן כשרה, חוץ מחרש שוטה וקטן, שמא יקלקלו את שחיתתן. וכולן^ב ששחטו ואחרים רואין אותן, שחיתתן כשרה.

הקשו בגמרא דהמשנה לכאורה סותר עצמו, דהא אמרו בבבא ראשונה 'הכל שוחטין', דמשמע דזה שמרבינן מ'הכל' היינו דלכתחלה מותר ליתן להם לשחוט. אבל ממה דסיימו 'ושחיתתן כשרה', משמע דזה שנתרבה אינו כשר לשחוט אלא בדיעבד.

ומבאר הגמרא, האם באמת בכל מקום שאמרו 'הכל' היינו לכתחלה, או הכוונה לבדיעבד:

א. ככל מקום שנסנה במשנה 'הכל' בא לרבות, ולהגן יתבאר את מי בא לרבות שיכול לשחוט.

ב. בגמ' יתבאר על מי קאי 'כולן'.

ג. וליכא למימר כולה מתניתין לכתחלה הוא והכל בבא אחד הוא. דכיון דתנא 'הכל שוחטין' פשיטא דכשרה, ולמה ליה למיתני ד'שחיתתן כשרה', אלא על כרחי הכוונה שרק בדיעבד שחיתתן כשרה.

ד. ואם אמרינן שהוא בדיעבד, נפרש משנתנו כך; הכל תורת שחיטה נוהגת בהן, שאם שחטו אותן הפסולין דמתרבי, תהא שחיתתן כשרה.

ה. כ"פ רש"י, והעיר הרש"י דבמס' תמורה (דף כ"ז ע"ב) מבואר דלן לריד להעמיד הסבהות זו אלל זו.

ו. והא דתנא ברישא 'הכל ממירין' ואינטיריך ליה תו לפרושי 'לא שהאדם רשאי כו', ולא נקט ברישא לשון קלרה הכל שהמירו תמורתם תמורה, היינו משום לשון התנאים הוא זה כמו 'הכל שוחטין', 'הכל סומכין', 'הכל חייבין', הלכך הכא אף על גב דהוה לריד להאריך, לא שינה התנא את לשונו. וב"פ רש"י, ופי' הרמב"ן, דלן לפרש כן משנתנו לענין שחיטה שאין הכוונה לכתחלה אלא לשון התנאים הוא, דאם כן הוה ליה לפרש בהדיא שאינו מותר לכתחלה, כמו שפירש במשנה מס' תמורה. ועי' בתוספות (ד"ה התם) מה שהקשו על פי' רש"י, ופי' באופן אחר.

גליץ קנין תורה

הרי מבואר דלכּוּלי עֵלְמָא אינו טוב להיות ממעריכין ונודרין, שאומר 'הרי עלי'". ומכל מקום תנן במשנה 'הכל' מעריכין והכל נודרין, הרי מבואר דלשון הכל מתפרש אף אבדיעבד.

דף ב' ע"ב

(ג) תנן במס' ערכין (דף ג' ע"ב), הכל חייבים בסוכה ובא לרבות, אף קטן שאינו צריך לאמון, הכל חייבין בציצית ובא לרבות, דאף קטן היודע להתעטף חייב בציצית. והתם ודאי הכוונה לכתחלה. אבל אין להוכיח מיניה לענין משנתנו בשחיטה ד'הכל' היינו לכתחלה, דבמקום דתני 'חייבין' מוכח ודאי דלכתחלה קאמר.

(ד) תנן במס' מנחות (דף צ"ג ע"א), הכל סומכין ובא לרבות, דאף יורש סוכך על קרבן של אביו, אחד האנשים ואחד הנשים". והתם ודאי הכוונה לכתחילה, דהא מצוה עליו לעשות סמיכה דכתיב **וּפְמֶנְךָ יָדוּ וְנִרְצָה**. הרי מבואר דאף במקום דלא קתני 'חייבין' לשון 'הכל' היינו לכתחלה.

ומסיק הגמרא, דבאמת יש מקומות ד'הכל' היינו לכתחלה, ויש מקומות ד'הכל' היינו בדיעבד. והמעם למה הקשו כאן ד'הכל' ודאי פירושו לכתחלה, הוא משום דתנא אחריו 'שחימתן כשרה' דפירושו בדיעבד. ואם כן על כרחך 'הכל' דאמרו היינו לכתחלה. דאם היינו בדיעבד, למה איצטריך לאשמעינן שני פעמים דכשר בדיעבד".

ביארו משנתנו בששה דרכים:

יג. ולא שייך בערכין 'הרי זו', דהא לריך לומר תחלה 'ערכי עלי', ואחר כך נותן כפי הקצוב בפרשה. וכן באומר 'דמי עלי', לריך לקום אותו כעבד. דהיכי מני למימר 'הרי אלו לערכים', אם לא נדר תחלה ליתן ערכו.

יד. לא מנינו לשון זו בכל המשניות בש"ס, ובשיטתם לא גרס תיבות אלו.

טו. ואם היה כוונת המשנה לבדיעבד, הוה ליה למימר באחד משני דרכים; (א) שחיטת הכל כשרה, תוך מחרש שוטה וקטן, דמשמע שפיר דהך דמרכיבין מ'הכל' דיבעד קמריבין אבל לא לכתחלה. (ב) 'הכל שוחטין' לתודיה כדתנן גבי מעריכין ונודרין, ולא מפרש. ולמה לו לומר מתחלה 'הכל שוחטין', ואחר כך לפרש דהיינו בדיעבד 'שחיטתן כשרה'.

ואף דבמס' תמורה אמרו 'הכל ממירין' ואחר כך פירשו 'לא שאלם רשאי להמיר' מכל מקום התם לא קתני, 'הכל ממירין', ותמורתן תמורה' בהדי הדדי, ואף דלמרו 'לא שאלם רשאי וכו' היינו משום דבעי לאסוקי שלוקה את הארבעים, לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה. ונלא תיכף רש"י כמו שכתב לעיל דהוא לשון תנאים, משום דאין לתרץ כן אלא אם אמרינן ד'הכל' הוא לשון לכתחלה, והוצרך לומר 'לא שאלם רשאי וכו' לפרש דהכל אינו לכתחלה. אבל אם 'הכל' הוא לשון בדיעבד, שוב קשה למה איצטריך למימר 'לא שאלם רשאי וכו' **מהרי"ם**.

דנתרבו ששוחטין לכתחלה. ולפי זה הדר קשה מזה דתנא אחר כך 'שחימתן כשרה', דמשמע דאינה כשרה אלא בדיעבד.

(ב) תנן במס' ערכין (דף ב' ע"א), הכל ואף מופלא סמוך לאיש – דהיינו קטן היודע להפלות לשם מי מקדישין, ואם סמוך לפרקו הוא כגון בן י"ב שנה ויום אחד, דבריו קיימין, אף על פי שעדיין קטן הוא עד שיהא בן י"ג שנה ויום אחד **מעריכין**, ונעריכין, נודרין, ונידרינן. והתם ודאי אין הכוונה שלכתחלה נודרין ומעריכין, דהא כתיב **וכי תחדל לנדור לא יהיה בך הטא ומשמע** הא אם תדור, יהיה בך הטא".

וכתיב נמי **את אשר תדור שלם, טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם**. ונחלקו תנאי בכרייתא, **לרבי מאיר, קאי טוב אשר לא תדור על הא דכתיב לעיל מיניה את אשר תדור שלם**, דטוב יותר מזה שנודר ומשלם, ומזה שנודר ואינו משלם, הוא זה שאינו נודר כל עיקר. שמא תדור ולא תשלם, משום דהרגיל בנדרים בא לידי איסור 'לא יהא דבר'.

לרבי יהודה, לא קאי טוב אשר לא תדור אלא על מה שכתוב לאחריו משתדור ולא תשלם. אבל זה שנודר ומשלם, הוא טוב יותר מזה שאינו נודר כלל. אבל אפילו **לרבי יהודה** אינו טוב לעשות נדר ולשלם, אלא באומר 'הרי זו' ודאם כותה או נגנבה אינו חייב באחריותה, אי נמי כיון דכבר הפרישה, שוב ליכא חשש שמא יהזור בו, אבל ודאי אינו טוב לעשות נדר ולומר 'הרי עלי', משום חשש דלמא יפשע ולא יקיים נדרו".

ז. 'תורת מעריכין' עליהם, שאם אמר 'ערכי עלי', או 'ערך פלוני עלי' נדרו קיים. ואף על גב דקטן הוא זה הנודר, חייב ליתן כפי שנים של נערך והדמים קלובין בפרשה.

ח. יך להם נערך, ואפילו מוכה שחין שאינו שוק כולם לימכר בשוק יך לו נערך הכתוב בפרשה. ואם אמר מוכה שחין על ענמו 'ערכי עלי' או אדם אחר אמר עליו 'ערך מוכה שחין זה עלי', לא אמרינן האילו ודמים אין לו, נערך נמי אין לו.

ט. שאומר 'דמי עלי', או 'דמי פלוני עלי'. ואין בזה חידוש אלא אידי דבעי למיתני 'הכל נידרין' תנא נמי 'הכל נודרים'.

י. כל אדם השוק כולם יך לו דמים, ואם אמר 'דמי עלי' או אמר על אחר 'דמי פלוני עלי', נותן לפי מה שהוא נמכר בשוק. ואפילו היה הנידר זה פחות מבין חודש ואמר אדם אחר 'דמי תיטק זה עלי', יתן דמיו. ואף על פי שאין פחות מבין חודש נערך, ואם היה אומר 'ערכו עלי' פטור מכלום, לפי שלא נתנה בו תורה נערך דכתיב 'אם מבין חדש ועד בן חמש שנים דמים וכו'', מכל מקום יך לו לפי שויו, ואם קיבל על ענמו לקום שויו בתורת דמים, נותן דמיו.

יא. דאין לומר שצא קרא לומר שאם אינו נודר אין לו תנא, דפשטא הוא דליכא חיוב לעשות נדר; **שיטה מקובצת**.

יב. כן מבואר במס' נדרים (דף י.) דלרבי יהודה טוב להיות 'נודב ומשלים', ולא 'נודר ומשלים'.

גליץ קנין תורה

(א) טמא בחולין

לפנינו שיהא אפשר לשאלו אם נגע או לא^א. דאז אם אחרים רואין אותו ואומרים שלא נגע בבשר, שחיטתו כשרה.

• הקשו בגמרא, וכי הוצרכנו ללמוד ממשנתינו ההלכה דטמא אסור לשחוט לכתחלה בקדשים, ובדיעבד אם לא נגע כשר. הא תנן במס' זבחים, כל הפסולין לעבודה וכגון זה, אונן, טמא, ובעל מום, וכיצא בהן ששחטו, שחיטתן כשרה. שהשחיטה כשרה בזרים^ב, בנשים, בעבדים, ובטמאים, ואפילו בקדשי קדשים, ובלבד שלא יהיו טמאין נוגעין בבשר.

תירצו בשני דרכים: (א) הכא עיקר של הפרק הוא הלכות שחיטה, והתם איידי דתנא שאר פסולי עבודה, נקט נמי טמא בקדשים. (ב) התם הוא עיקר ההלכה דאיירי בקדשים. וכאן איידי דתנא ההלכה של טמא בחולין, תני נמי ההלכה של טמא בקדשים.

דף ג' ע"א

• הגמ' מבאר איזה טמא מותר לשחוט בחולין שנעשו על מהרת קודש, ושחיטתו כשרה אף בקדשים ממש אם לא נגע; לכאורה אין לומר דאיירי במי שנמטא על ידי שנגע במת, דאם כן גם הסכין הוה אב הטומאה, דילפינן מודכתיב בחלל חרב שחרב הרי הוא כחלל, דבכל טומאות של מת הראויות לטמא כלי, כגון מת והנוגע בו דהוי מיהא אב הטומאה, אם נגע בהם מתכות נטמא באותו מדריגה של טומאה של זה שנגע בה^ג. ואם כן יטמא הבשר שנוגע בסכין ויהא ראשון לטומאה^ד.

אלא איירי: (א) כאשר נטמא השוחט בשרין, דאינו אלא ראשון לטומאה, ואינו מטמא הסכין כלל, משום דאין כלי מקבל טומאה

כא. ואין לטעמו משום דהטעם דיו כשקט הרבים שפיקו טהור, ללא דמי לשאר ספק, משום דכוב פעמים לא יכול להזהר מליגע. או איירי בבמה דהוה רשות היחיד; **תוספות** ד"ה דליתיה.

כב. דכתיב וצחטו את בן הבקר לפני ה', והקריבו בני אהרן, ודרשין מנייה דמקבלה ואיך מנחת כהונה, אבל שחיטת קדשים כשרה בזרים, והוא הדין לשאר פסולין.

כג. אם נגע המתכות במת הוה אבי אבות הטומאה, כמו המת עצמו. ואם נגע המתכות בטמא מת הוה אב הטומאה, והבשר הנוגע בסכין הוה ראשון לטומאה, אבל ראשון ושני אין מטמאין כלים.

כד. בזמנת אף בלי הדין של 'חרב הרי הוא כחלל' היה אסור לטמא מת לשחוט קדשים בסכין. דהסכין הרי נעשה ראשון לטומאה, ומטמא הבשר להיות שני. אלא רבותא קאמר, דהבשר נעשה אפילו ראשון.

רבה בר עולא תירץ המשנה דהכי קתני, (א) הכל שוחטין לכתחלה, ואפילו טמא בחולין. ואף דלא הוזהרו ישראל על מהרת חוליהן, ההידוש הוא דאפילו בחולין שנעשו על מהרת הקודש ודקבל עליה לאכול חולין במהרת קודש, משום דרוצה להרגיל עצמו במהרת קדשים, שאם יאכל שלמים או תודה יהא בקי בשמירתן, וסובר דחולין שנעשו על מהרת הקודש כקודש דמו, וחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות הפוסלות בהן, אפילו הכי מותר לטמא לכתחלה לשחוט בסכין ארוכה, שלא יגע בבשר ויטמא אותו.

(ב) במוקדשים, לכתחלה לא ישחוט טמא ואפילו בסכין ארוכה, דכיון דמוזהר מן התורה לשומרן שלא יטמאו^ה חיישינן שמא יגע בבשר. ובדיעבד אם שחט מוקדשים ואומר 'ברי לי שלא נגעתי בבשר', שחיטתו כשרה.

(ג) חוץ מחרש שומה וקטן, דאפילו בסתם חולין שלא נעשו על מהרת הקודש לא ישחטו. ואפילו בדיעבד שחיטתן פסולה, שמא ישחטו^ו, ידרסו, או יחלידו, והוה נבלה^ז.

(ד) וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן, שחיטתן כשרה; אין לפרש דאיירי רק בחרש שומה וקטן, דהא מינייהו קא סליק, ומאי זיכולין דמשמע דקאי נמי על אחרים. ואם איירי רק בחרש שומה וקטן, הוה ליה למימר זאם שחטו^ח.

ואין לפרש דקאי גם על טמא בחולין, דהא אמרינן דאפילו לכתחלה מותר לו לשחוט^ט.

אלא צריך לפרש דקאי גם על טמא ששחט מוקדשים. ואף דאמרינן שאם אומר 'ברי לי שלא נגעתי', שחיטתו כשרה ואין צריך שיהיו אחרים רואים אותו, איירי כאן באופן שאינו נמצא

יז. דכתיב וצחטו את הנה נתתי לך את משמרת תרומותי, אלמא בעינן שמירה, גזור בהו רבנן לכתחלה כמו דאמרינן לנזיר שלא ילך סמוך לכרס שמא יאכל ענבים.

יז. לקמן דף י"ב ע"ב מפירש הגמ' דלכן נקטה מתניתין 'שמא יקלקלו' לשון עתיד, לאשמעין שאין מוסרין להן חולין לכתחלה ואפילו כשאחרים רואין אותם, משום דמועדים הן לקלקל תמיד.

יח. פסולים אלו יתבאר להלן בפ"ב דף י"ב ע"א, ועוד.

יט. הא פשיטא דקאי נמי על חרש שומה וקטן, וקושיה הגמ' הוא דמשמע דקאי נמי על אחרים; **תוספות** ד"ה אילימא.

כ. לישנא קלילי נקיטי, דעפי נמי הו"ל, הא אמרת לכתחלה נמי שחט, ואפילו בלא אחרים; **ריטב"א**.

גלין קנין תורה

(ד) וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן, שחיטתן כשרה; אין לפרש דאירי רק בחרש שוטה וקטן, דהא מינייהו קא סליק, ומאי זיכולין דמשמע דקאי נמי אאחריני, הוה ליה למימר ז'אם שחטו'.

ואין לפרש דקאי גם על כותי, דהא אם ישראל עומד על גביו אפילו לכתחלה מותר ליתן לו לשחוט, והכא קתני כשאחרים רואין אותם ששחטו דרק אם 'שחטו' בדיעבד שחיטתן כשרה, ונשארן בקושיא.

• עוד הקשה **רבא** על מה דאמר אבבי דאף באופן שישראל יוצא ונכנס, אסור למסור לו לכתחלה לשחוט. דהא תנן במס' עבודה זרה, המניח עובד כוכבים בחנותו שיש בו יין, וישראל יוצא ונכנס, מותר לשתות היין אחר כך, משום דירא העובד כוכבים ליגע בה שמא עכשיו יבא הישראל. ואם כן הכא נמי נימא שיתירא שמא יבא הישראל, ויראה שאינו שוחט כהוגן. אולם יש לדהות דגם שם אינו מותר לכתחלה, דלא קתני התם 'מניח' אדם עובד כוכבים בחנותו ויוצא ונכנס, אלא 'המניח' דהיינו בדיעבד.

אולם יש להוכיח ממשנה אחרת שם דמותר ביוצא ונכנס אפילו לכתחלה, דתנן אין השומר את היין צריך להיות יושב ומשמר, אלא אף על פי שיוצא ונכנס מותר. הרי מבואר דאף לכתחלה יכול לסמוך על יוצא ונכנס^א, והכי נמי אצל שחיטה למה לא יהא מותר לכתחלה ליתן לכותי לשחוט כשהישראל יוצא ונכנס.

(ג) כותי בישראל יוצא ונכנס

רבא תירץ המשנה דהכי קתני, (א) הכל שוחטין, אפילו כותי שוחט לכתחלה, כשישראל יוצא ונכנס.

(ב) **ובדיעבד** אם לא היה שם ישראל כלל, אלא בא ומצאו ששחט, הותך ישראל כזית בשר ונתנו להכותי לאכול; אם אכלו, מותר לאכול משחיטתו דהא לעצמו זהיר בה, ואם לא אכלו, אסור לאכול משחיטתו.

לא. ואין להקשות על המשנה מרישא חסיפא, דיך לומר דלא ז' אף ז' קתני, כלומר לא בדיעבד דוקא, אלא אפילו לכתחלה מותר להניחו בחנותו כלשך הוא יולא ונכנס. וכ"ה גי' קש"י לפניו, ונתקפו בה המפרשים שהרי משנה שהביאו ראשונה בגמרא הוא בפרק האחרון של מס' עבודה זרה, ואילו משנה השנייה הוא קודמת בפרק ד', עי' **תוס'** ד"ה אלא ומהדו"ב פס, ונצימוקי הגר"י בכתב קש"י גרס במס' עבודה זרה פרק השוכר (שאלנו הוא האחרון) לפני פרק ר' ישמעאל (שאלנו הוא פ"ד), אולם בגמ' עו' והדר הביאו מרש"י כת"י שאין בה כל הדיבור הזה אלא שכתב קש"י בהדיא שאין זה חסיפא, וכ"ה פס'ה הגריסא ברש"י שלפני הרי"ב"א.

והתוספות (ד"ה המניח, השני) פי', דהמניח משמע אף בדיעבד, ולא דוקא בדיעבד.

אלא מאב הטומאה^ב. (ב) לעולם איירי כשנטמא במת, אולם לא שחט בסכין אלא בקרומית של קנה"י דהוה פשוטי כלי עץ שאינו מקבל טומאה. כדשינו בברייתא, בכל שוחטים, בצור, בזכוכית, ובקרומית של קנה.

(ב) כותי בישראל עומד על גביו

אבבי תירץ המשנה דהכי קתני, (א) הכל שוחטין, ואפילו כותי^ג, דכשישראל עומד על גביו, מוסרין לו בהמה לכתחלה לשחוט, משום דשחיטה הוא מצוה שהחזיקו בה הכותים.

(ב) אבל אם ישראל אינו עומד על גביו אלא יוצא ונכנס, לא ימסור לו לכתחלה בהמה לשחוט, דאף על גב דהוחזקו במצות שחיטה לעצמם, אין מקפידין אם יאכלו ישראל נבילות^ד. **ובדיעבד** אם שחט, הותך ישראל מנמו כזית בשר ונתנו לו לאכול; אם אכלו, מותר לאכול משחיטתו, דהא לעצמו הכותי זהיר במצות שחיטה^ה. אבל אם לא אכלו, אסור לאכול משחיטתו^ו.

(ג) הוין מחרש שוטה וקטן, דאפילו בדיעבד שחיטתן פסולה, שמא ישוהו, ודרסו או יהלדו.

כה. דלא מלינו בתורה דמקבל טומאה מראשון ושני, אלא אוכל ומשקה כדכתיב 'כל אשר בתוכו יטמא, וסמוך ליה' מכל האוכל אשר יאכל, וילפינן מיניה דלוחלים ומשקים מיטמאים מאויר כלי חרס שהוא ראשון, ועושה למה שבתוכו שני. ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס, שאם היה כלי נתון בתוכו ונטמא החילון השני טהור.

וה"ה דהוי מלי לתרץ דמיידי כמי שנטמא על ידי שנגע בטמא מת, דלא אמרין 'חרב הרי הוא כחלל' אלא בטומאות של מת הראויות לטמא כלי, כגון מת והטגוע בו דהוי אב, והתם הוא דכי נגע בהו כלי מהתם חזר הכלי להיות כטומאה שנגע בו. אבל שני וראשון לאין מטמאין כלי, אפי' כלי מהתם נמי אין מקבל טומאה ממנו כלל, כמו שנתבאר לעיל. אלא ללך לא אוקמיה כגון דאיתימי בטמא מת, משום דטומאה פסיקתא ניחא ליה למינקט דלא אויפך למיחוי האי בשר טמא לעולם, מה שאין כן בטומאת מת דאויפך למיחוי ראשון או שני **רשב"א**.

כו. ובאופן שתיקנו להיות כעין כלי, דשחיטת קדשים לריך להיות בכלי כליפינן מויקח את המאכלת; **תוספות** ד"ה כגון וועיי"ש עו' לענין לריך להיות לה קדושת כלי שרת.

כז. אבבי סבירא ליה כמ"ד דכותים גירי אמת הן, כמו שיתבאר להלן.

כח. דהם מפרשים 'לפני עור לא תתן מכסול' רק כמשמעו, שלא יתן אבן בדרך עור להפילו, ולא על המכסול חבירו באיפסור.

כט. ומכל מקום לכתחלה אין ליתן לו לשחוט רק בישראל עומד על גביו, ולא ביוצא ונכנס על סמך שיאכילנו ממנו אחר כך, לפי שיש לגזור שמה יאכל ליתן לו ושגה ויאכל. אי נמי משום הרואים שמה יאכילו אלא שחטים כשקראל ופילו בלא חתיכת כזית; **רשב"א**.

ל. ועי' **בתוספות** (ד"ה המניח, הראשון) ב' דרכים מה דקין באופן שאין הכותי לפניו, האם מותר לאכול ולסמוך על זה שהיה יולא ונכנס.

גליץ קנין תורה

(ג) הויץ מחרש שומה וקטן דאפילו דיעבד נמי שחיטתן פסולה, שמוא ישהו, ידרסו, או יחלידו.

(ד) וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן, שחיטתן כשרה; אין לפרש דאיירי רק בחרש שומה וקטן, דהא מינייהו קא מליק, ומאי זיכולן דמשמע דקאי נמי אאחריני, הוה ליה למימר ז'אם שחטו'.

וגם אין לפרש דקאי גם על כותי, דהא אמרינן דאפילו אם ישראל אינו אלא יוצא ונכנס מותר לו לכתחלה לשחוט, וכל שכן כאשר עומד שם ורואה אותו שוחט, ולמה קתני הכא דאינו כשר אלא בדיעבד, ונשאר בקושיא.

דף ג' ע"ב

(ד) ישראל מומר

רב אשי תירץ המושגה דהכי קתני, (א) הכל שוחטין, ואפילו לכתחלה מותר ליתן לישראל מומר לאכול נבילות לתיאבון^ל לשחוט. כדאמר **רבא**, מומר לאכול נבילות לתיאבון, בודק ישראל סבין ונותן לו לשחוט^ל.

(ב) **בדיעבד**, אם שחט המומר בלי בדיקת סבין לפניו, בודק הישראל הסבין לאחר כך; אם נמצאת סבינו יפה, מותר לאכול משחיטתו. ואם לא נמצאת יפה, אסור לאכול משחיטתו^ל.

לב. היינו שרק באופן שאינו מוצא היתר, אז הוא אוכל נבילות. ומאחר שהסבין בדוק ונתונה בידו, שחט שפיר, דכל כמה דמני למיכל היתורא לא אכיל איסורא. אבל כי אין לו סבין בדוק, לא טרח להדורי בתר סבין יפה.

וכל זה דוקא במומר לאכול לתיאבון. אבל מומר להכעיס, אפילו נמצאת סבין יפה לא, מועיל לנצל בכונה בידים.

לג. אם בדק הסבין, טוב לא חיישין שמוא ישהו וידרוס, משום דישראל מומר לאכול נבילות לתיאבון לא עביק היתורא ואוכל איסורא. ואפילו אם המומר לא יוכל ממנה מותר, משום דהוא חייש אלפני עור לא תתן מכשול, ואפילו אין אחר עומד על גביו, ולא יולא ונכנס.

אבל כותי יש לו דין אחר, דלוי ישראל יולא ונכנס, לא מנינו בשום מקום לגריך בדיקת סבין, משום דמפתח שמוא הישראל יראה הסבין שהיא פגומה. ואם אין ישראל יולא ונכנס, אפילו בדק סבין לא מהני, (ובאופן שאינו רוצה לאכול הבשר), דחיישין שמוא ישהו ודרס, משום דכותי לא חייש על לפני עור לא תתן מכשול; **תוספות** ד"ה בודק. והטעם למה לא מועיל במומר יולא ונכנס כמו בכותי, הוא משום דישראל מומר אינו מפתח משום דאין סבור שיבדקו הסבין אחריו, לפי שהוא מחזיק עלמו כישראל לכל דבריו.

לד. גם בישראל כשר אם נמצא לאחר שחיטה שסבינו אינו יפה, השחיטה פסולה. אלא הכונה כגון שחייב לבדוק הסבין, ואם לא נמצא הסבין לראות אם הוא יפה השחיטה פסולה. מה שאין כן ישראל כשר, אם לא נמצא סבין כלל, אין השחיטה פסולה. וגם אשמעינן דאם לא

(ג) הויץ מחרש שומה וקטן, דאפילו נמצאת סבינם יפה שחיטתן פסולה, משום חשש שמוא ישהו, ידרסו, או יחלידו.

(ד) וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן, שחיטתן כשרה; אין לפרש דאיירי רק בחרש שומה וקטן, דהא מינייהו קא מליק, ומאי זיכולן דמשמע דקאי נמי אאחריני, הוה ליה למימר ז'אם שחטו'.

ואין לפרש דקאי גם על ישראל מומר, דממה נפשך, אם בדקו הסבין לפני השחיטה, אפילו לכתחלה מותר לו לשחוט ואפילו אין אחרים רואין אותו. ואם לא בדקו הסבין לפני השחיטה, אם הסבין כאן הרי אפשר לבדוק הסבין עכשיו, ואין צריך שיהו אחרים רואין את השחיטה. ואם אין הסבין כאן, לא מהני מה שאחרים ראו את השחיטה, דהא לא בדקו הסבין, ודלמא הוה סבין פגומה, ונשאר בקשיא.

(ה) מומחין

רבינא תירץ המושגה דהכי קתני; (א) הכל שהם מומחין ויודעין הלכות שחיטה שוחטין לכתחלה, ואף על פי שאין מוחזקין ושלא שחטו לפנינו ג' פעמים לראות אם יש בהם כח שאינן מתעלפין בשחיטה שיבאו לידי שהייה, או אין יודעין לאמן את ידיהם לכך.

(ב) **בדיעבד**, אף מי שאין יודעין בו שהוא מומחה, אם שחט כבר הבהמה אפשר לבדקו אחר כך; אם יודע הלכות שחיטה, מותר לאכול משחיטתו. ואם לאו, אסור לאכול משחיטתו^ל.

(ג) הויץ מחרש שומה וקטן, דאפילו יודעין הלכות שחיטה, שחיטתן פסולה אפילו בדיעבד, משום דהם מוחזקים לקלקל השחיטה על ידי שישוהו, ידרסו, או יחלידו.

(ד) וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן, שחיטתן כשרה; אין לפרש דאיירי רק בחרש שומה וקטן, דהא מינייהו קא מליק, ומאי זיכולן דמשמע דקאי נמי אאחריני, הוה ליה למימר ז'אם שחטו'.

אלא צריך לומר דקאי גם על מי שאין יודעין בו שהוא מומחה, שאם הוא לפנינו בודקין אותו אם הוא מומחה. אלא שאם אינו

נמצא סבין כלל, אין לסמוך על הבדיקה שהמומר אוכל ממנו, כי נחשד לאכול נבילה להנחתו; ע"י **ריב"א**.

לה. אבל אין לסמוך לכתחילה ליתן לו בהמה לשחוט ויבדקו אחריו אם הוא מומחה, משום דחשש שמוא יסקחו לבדקו אחר^כ; **רשב"א** לעיל דף ג' ע"א ד"ה אמר אביי.

גליץ קנין תורה

ודמרכה מומר אוכל נבילות לתאבון, משום דקשיא להם בבא הרביעית של המשנה ז'כולן, וכמו שנשאררו לעיל בקושיא על תירוצים אלו.

כולם לא תירצו **כרבה בר עולא**, דאיירי בטמא בחולין שנעשו על מהרות הקודש ששוחטין לכתחלה, ובקדשים כשר בדיעבד אם לא נגעו. דהא הקשו עליו דכבר שנינו דין טמא במוקדשים במס' זבחים; ואין סוברים כתירוץ הראשון דהכא עיקר הלכות שחיטה, דאדרבה התם עיקר הלכות שחיטה של קדשים. ואין סוברים כתירוץ השני דהתם עיקר הלכות שחיטה של קדשים, והכא אידי דתנא טמא בחולין, תנא נמו טמא במוקדשין. דטמא בחולין גופיה לא איצטריכא ליה, משום דסוברים חולין שנעשו על מהרת קדש לאו כקדש דמו ואין חייב לזוהר בהו, ופשיטא דשוחטין טמאים לכתחלה^ל.

כולם לא תירצו **כרבינא בלישנא קמא** דהכל שוחטין היינו הכל מומחין, דלפי זה מי שאין יודעין בו שהוא מומחה אסור לכתחלה לשחוט. והם סוברים דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, ואין צריך לבדקל^ב.

וגם לא תירצו **כרבינא בלישנא בתרא** דבעינן מוחזקין, מחשש שמא יתעלף בשעת שחיטה, משום דלא סבירא להו לחשוש שמא יתעלף אדם.

רבא לא תירץ **כאבוי** דהכל שוחטין היינו בכותי כשישראל עומד על גביו, משום הא דהקשה עליו שאין צריך עומד על גביו, ודי ביוצא ונכנס וכפי שהוכיח ממשנה דיין נסך סגי בשומר יוצא ונכנס.

אבוי לא תירץ **כרבא** דהכל שוחטין היינו כותי וכשישראל יוצא ונכנס, משום דסובר דבאמת לא סגי ביוצא ונכנס אלא צריך להיות ישראל עומד על גביו. ואין להוכיח משומר את ההנות שיכול להיות יוצא ונכנס לכתחלה, דהתם לא נגע ההוא עובד כוכבים ביין בשעה שהוא פורש ממנו, ולכן מותר על ידי יוצא ונכנס. אבל הכא שבהמה זו ביד הכותי נתונה, כהרף עיין שוהה או דורס. הלכך לא סמכינן על יוצא ונכנס, וצריך להיות עומד על גביו.

לח. וגם לתירוץ הראשון היה אפשר לומר האי טעמא: **תוספות** ד"ה חולין.

לט. **המהרשי"א** מפרש דברי רש"י, דאין לריך לבדקו כלל, ולכתחלה מותר ליתן לו בהמה לשחוט. אבל **הבית יוסף** (יו"ד סי' א') מפרש שלכתחלה אין ליתן לשחוט למי שאין יודעין בו שהוא מומחה, אלא שחט אין לריך לבדקו אח"כ אם יודע הלכות שחיטה. ועי' **מהרשי"א** שם מה שקשה לפש כן, וכמו שכתבו **התוספות** ד"ה חוב.

לפנינו, יש לסמוך על אחרים שראו את שחיטתו ואומרים עליו ששחט כשורה^ל.

(א) מוחזקין

יש אומרים ש**רבינא** תירץ המשנה דהכי קתני; (א) הכל שהם מוחזקין בשחיטה, שראינו ב' וג' פעמים ששחטו יפה ולא קלקלו ולא נתעלפו ועייפות והלישות הלב, שאין יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בכהמהו שוחטין **לכתחלה**, ואף על פי שאין אנו יודעים בו שהוא יודע לומר הלכות שחיטה אם לא^ל.

(ב) אם לא שחט לפנינו ב' וג' פעמים, **בדיעבד** אם שחט ואמר 'ברי לי שלא נתעלפתי', שחיטתו כשרה.

(ג) חוץ מחרש שוטה וקטן, דאפילו יודעין הלכות שחיטה, ושחטו לפנינו ב' או ג' פעמים ולא נתעלפו, מכל מקום אין אוכלין ממנו, מחשש שמא ישוה, ודרסו, או יהלודו.

(ד) וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן, שחיטתן כשרה; אין לפרש דאיירי רק בחרש שוטה וקטן, דהא מינייהו קא סליק, ומאי ז'כולן' דמשמע דקאי נמי אאחריני, הוה ליה למימר 'זאם שחטו'.

אלא צריך לומר דקאי גם על מי שאינו מוחזק שיודע לשחוט בלי להתעלף; ואם הוא לפנינו, סגי שיאמר הוא עצמו 'ברי לי שלא נתעלפתי'. אבל אם אינו לפנינו, אם יש אחרים שראו את שחיטתו ואומרים עליו שהיה שחיטה כשרה, מותר לאכול ממנו.

פלונתת האמוראים

הגמרא מבאר למה כל אחד מן האמוראים, לא תירצו כדרך שאמרו האמוראים האחרים:

רבינא, רבה בר עולא, לא אמרו כתירוץ; **אבוי** ודהכל שוחטין בא לרבות כותי בישראל עומד על גביו, **רבא** וכותי בישראל יוצא ונכנס, ו**רב אשי**

לו. ומשמע שחט אינו יודע לא מהני מה שראו אחרים את שחיטתו, ותמיה על זה **התוספות** (ד"ה ליתיה) דבגמרא להלן בפירקין משמע דאחרים כוונים מהני אף במי שאינו יודע.

לז. פירוש דלא ידעין אי גמיר אי לא גמיר, אבל אי ידעין ביה ללא גמיר אפי' בדיעבד שחיטתו פסולה, כדאמר רב יהודה לקמן (דף ט. ע.) כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו; **תוספות** ד"ה אפי' פ.

• הברייתא ממשך, כיוצא בו, מצא בידו של כותי מחרוזות של צפרים שחומין, קומע ראשו של אחד מהן, ונותן לו להכותי. אם אכלו, מותר לאכול משחיטתו. ואם לאו, אסור לאכול משחיטתו.

הקשו בגמ', למה אין הוששין דרך אותו עוף לבדו שנתן לו לאכול היה שחומי יפה, והכותי היה מכירו ואכלו, והיכי נסמוך על אכילתו לאכול האחרים. תירץ **רב מנשה**, דאיירי כשישראל זה הבודקו מכנים כל הצפרים תחת כנפי כסותו, ואין הכותי מכיר איזה נתן לו. והא דאין הוששין שמא היה להכותי איזה סימן בתוכו, תירץ **רב משרשיא**, דאיירי באופן שהישראל ממועד ומכתש את ראש הצפור שנותן לו, באופן שלא ישאר בו שום סימן.

באיזה מצוות סומכין על כותים

הא דסומכין בשחיטת עופות על אכילת הכותי, ואין הוששין שמא סוברים הכותים דאין שחיטה לעוף מן התורה, משום דלא כתיב בהדיא^מ, כיון דהוינן דנזהרים הם בזה. ועל כרחין סגי בזה דהרי אף 'זביחה' דכתיב בבקר ובצאן, אינו מפורש בתורה הלכותיה, כגון שהייה, הדרסה, הלדה, הגרמה, ועיקור. ואפילו הכי סמכין עליהו, משום דראינו שהחזיקו בהו הכותים. והכי נמי לענין שחיטת עוף, כיון שראינו שהחזיקו במצוה זו אף דלא כתוב בתורה בהדיא, סומכין עליהם, וכשעשאוהו לצורך עצמן.

• והא דאמרינן שיש לסמוך עליהם אף במצוה שאינה כתובה בפירוש בתורה אם ראינו שהחזיקו בה, תלוי במחלוקת התנאים אי אמרינן כיון דהחזיקו להם, הוחזקו נמי לנו לסמוך עליהם, כשעושין לצורך עצמן. או דלא חשבינן ליה חזקה לסמוך עליה.

דשנינו בברייתא, מצת כותי^ב; לתנא קמא, מותר לאוכלה ולא היישין לחמין בפסח, ואדם יוצא בה ידי חובת מצוה בלילה ראשונה בפסח^ג. ודכתיב בערב תאכלו מצות, ואם ישב ולא אכל עבר בעשהו. ואף על גב דכבר אמר דמותר לאוכלה, איצטריך לאשמעינן גם דאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. דהוה אמינא דאף על גב דפשיטא לן דלא הניחיה

^{מא}. דלא כתיב 'זביחה' בהדיא אלא בבקר ולאן, דכתיב וזבת מבקד ומלאך, ולכן ילפינן בהקדש לקמן (דף כז:) מזאת תורת הבטחה והטוף.

^{מב}. ואף לגזרו על פת של סתין לפי שהיו מצטלן בנין בית המקדש בימי עזרא, הכא מיידי בעיסה דישראל עשה הכותי ממנה מנה; תוספות ד"ה מלת.

^{מג}. ומיידי כגון שלא אכל הכותי מנה אחרת כל ליל פסח, ולכן ליכא למיחש שמא לא שמרו הכותי לשם מנה, אף דחשידי אילפני עור לא תתן מכסול, דלא לא היה משומר לשם מנה הרי לא היה הוא עצמו יולא ידי חובתו; ס.

רב אשי לא תירץ כאבוי ורבא לענין כותי או בישראל עומד על גביו או כיוצא ונכנס, משום דסובר כותים גרי אריות הן, והוי כגויים גמורים ששחיטתן פסולה^א.

אבוי לא תירץ כרב אשי דמרבא ישראל מומר לאכול נבילות לתיאבון, דלא סבירא ליה כרבא דאמר דישראל מומר שוחט לכתחלה בבדיקת סכין.

ורבא דסובר שישראל מומר לתיאבון מותר לכתחלה לשחוט בבדיקת סכין, באמת היה יכול לתרץ כרב אשי דמרבא ישראל מומר. והא דאמר דאיירי לענין כותי בישראל יוצא ונכנס, לא אמר כן אלא לדבריו של **אבוי**, דלא סבירא ליה להכשיר במומר לתיאבון, ואוקי לה בכותי וישראל עומד על גביו. על זה אמר לו **רבא**, לדידך דלא סבירת לך במומר ומוקמת ליה בכותי, אפילו כיוצא ונכנס מצית לאוקומי לכתחלה, ודיעבד אוקי כבא ומצאו ששחט ונתנו לו לאכול.

דף ד' ע"א

שחיטת כותי

שנינו בברייתא, שחיטת כותי מותרת לכתחלה, כשישראל עומד על גביו. אבל אם בא ישראל ומצאו שכבר שחט, הותך כזית ונותן לו; אם הכותי אכלו, מותר לאכול משחיטתו. ואם לאו, אסור לאכול משחיטתו.

אבוי דסובר שלא התירו לכותי לשחוט לכתחלה כשישראל יוצא ונכנס, דייק מהרישא דדוקא כשישראל עומד על גביו מותר לכתחלה. הא אם יוצא ונכנס, אין להתיר לכתחלה. והא דשנינו בסיפא שאם בא ישראל ומצאו ששחט צריך לבדוק על ידי שחותך כזית, צריך לומר דיוצא ונכנס נמי 'בא ומצאו ששחט' קרי ליה.

רבא דסובר שלכתחלה מותר ליתן לכותי לשחוט כשישראל יוצא ונכנס, דייק מסיפא דלא מצריך תנא בדיקה אלא היכא דבא ומצאו שכבר שחט. אבל אם ישראל יוצא ונכנס, מותר לכתחלה ליתן לו לשחוט ואין צריך בדיקה. והא דשנינו ברישא שמותר בעומד על גביו, צריך לומר דיוצא ונכנס כעומד על גביו דמי, ועומד על גביו דקתני תנא, היינו יוצא ונכנס.

^{מא}. דילפינן מ'זבתה' מה שאתה זבת אתה אוכל, כלומר אותו שחט בר זביחה לאפוקי שובד כוכבים; תוספות ד"ה קסבר.

גליץ קנין תורה

אלא מסיק הגמ', דנחלקו **במצוה דלא כתובה בפירוש בתורה, אולם ראינו שהחזיקו בה**, האם חשבינן ליה הזקה לסמוך עליו:

תנא קמא סובר, מצוה וכל הדומה לה דכתוב בתורה, סומכין עליהם אף אם לא החזיקו בה. ובמצוה שלא כתוב בתורה אין סומכין עליהם אפילו אם החזיקו בה.

רבי אליעזר סובר דאפילו מצוה הכתובה בתורה והחזיקו בה – כגון מצוה – אין סומכין עליהם משום דאינם בקיאים במצוות.

ורבן שמעון בן גמליאל סובר, דכל מצוה שהחזיקו בה כותים, אף על גב שאינה כתובה בתורה סומכין עליהם. ולפי זה, הא דמבואר לעיל שסומכין על שחיטת כותי בבהמה ושפטי דיני שחיטתה אינן כתובים בתורה ועוף ושכל שחיטתה אינה כתוב בתורה להדיא, אזיל כוונתיה דרבן שמעון בן גמליאל.

מומר אוכל נבילות לתיאבון

לעיל אמר **רבא**, שישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון, בודק ישראל סכין ונותן לו, ומותר לאכול משחיטתו. דכיון דיש לו היתר לפניו, לא יניח ההיתר וישחוט שחיטה פסולה ויאכול איסור.

אבל אם לא בדק ישראל הסכין, אסור לאכול משחיטתו, כיון דאם המומר לא ימצאנה הסכין יפה לא יטריח עצמו לחזור לחפש אחר סכין שאינה פגומה, אלא ישחוט בהפגומה.

דף ד' ע"ב

• שנינו בברייתא, חמוצן של עוברי עבירה שאין מבערין חמוצן בפסח מפני הפסידה, אחר הפסח מותר לכשרים לאכלם מיד. ואף על גב דלא שהה אחר הפסח כדי לאפות החמוצן, וודאי עבר עליה הפסח, מותר מפני שהן מוחליפין בחמוצן של עובדי כוכבים²¹. דכיון דאפשר להם לאכול חמוצן של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח דמותר, לא יאכל חמוצן שלו האסור כדון חמוצן של ישראל שעבר עליו הפסח²².

מז. ואף דאסור לאכול פת של עובדי כוכבים, ים לומר לאיירי שמאכילו לפועלים עובדי כוכבים או לכלבים, או שלוקח מן הגכרי בלוק דמותר באכילה; **תוספות** ד"ה מותר.

מח. באמת אף בשמחלף עם חמנו על נכרי, עדיין עובר באיסור משום דנהנה מחמנו על ישראל שעבר עליו הפסח. שהרי אם לא היה טעם חמנו לגכרי, לא היה הגכרי טעם לו חמנו,

להחמיין ולכן מותרת באכילה, מיהו לא בקיאי דצריך לעשות שימור לשם מצוה של מצוה²³, קא משמע לן דאפשר לסמוך עליהם גם לענין שימור לשם מצוה.

רבי אליעזר אוסר אפילו לאוכלה, לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצוות ישראל, ואין יודעין לשומרה²⁴ ולהבחין בין שיאור לסידוק בין הכסיפו פניו ללא הכסיפו פניו.

לרבן שמעון בן גמליאל, כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל.

מתחלה אמרו דהנפקא מינה בין תנא קמא לרבן שמעון בן גמליאל, הוא **במילתא דכתיבא באורייתא, ולא ידעינן אם החזיקו בה. דתנא קמא** דלא איירי בחזקה כלל, אינו מקפיד אלא שיהיה דבר הכתוב בתורה, ונקט מצוה והוא הדין לכל המצוות הכתובים בתורה דאף על גב דלא ידעינן אם החזיקו בה, סומכין על כותים כיון דכתיבא בתורה. אבל **רבי אליעזר** אוסר אפילו אם החזיקו בה, כיון דאינם בקיאים בדקדוקי מצוות. **ורבן שמעון בן גמליאל** סובר דאף מצוה הכתובה בתורה, אם החזיקו בה סומכין עליהם, ואם לא החזיקו בה אין סומכין עליהם.

אמנם דהו דאין לומר כן, דהא דאמר **רבן שמעון בן גמליאל** 'כל מצוה שהחזיקו בה כותים' משמע דבא לרבות יותר **מתנא קמא**. ואם הוא בא רק למעט שאף בדברים הכתובים בתורה אין סומכים עליהם אלא אם כן החזיקו בה, הוה ליה למימר 'אם החזיקו²⁵'.

מד. וכיון דלא עביד בה שימור, אין יולאין בה מנה של מנה, דהוה כמו קמחין ובלקות של עובדי כוכבים הבאים לפנינו קודם שאפאה עובד כוכבים, וראינו שלא החמיץ דקיימא לן דמותר לאכול בפסח, אולם אינו יולא בה מנות מנה של לילה הראשונה. דתנן, הקמחין ובלקות של עובדי כוכבים, אדם ממלא כריסו מהם, ובלבד שיאכל כזית מנה ושאינו של עובדי כוכבים באחרונה.

מה. רש"י כתב דלא גרסינן 'לא בקיאי בשימור', דמשמע שימור לשם מנה, אלא הטעם משום חמוצין. ולמאן דגרסי לה לריך לפרש דלא בקיאי לשומרו מלהחמיץ. ויהיב עוד ים מפרשים דרבי אליעזר אינו אוסר באכילה אלא אוסר ללאת בה ידי חובתו בפסח, אמנם כתב עליו דלא מילתא היא שאין זה לשון איסור.

מו. והיה משמע דחולק על שניהם. דלתנא קמא מותר בדבר הכתוב בתורה בלי שום חזקה, ולרבי אליעזר אסור אפילו אם החזיקו. ועליהם אומר רבן שמעון בן גמליאל, דאם החזיקו מדקדקין בה, ומותר, ודלא כרבי אליעזר שאסר. אבל אם לא החזיקו אסור, ודלא כתנא קמא שהתיך.

גליץ קנין תורה

מתחלה סברו דאזיל כרבי יהודה דסובר במס' פסחים (דף כ"ה):
דחמין אחר הפסח אסור מדאורייתא^נ, הרי מבואר דמכל מקום
סמכינן שהחליפו. ולפי זה יש ראייה לדברי רבא, שיש לסמוך על
מומר לתיאבון אף באיסור דאורייתא, שלא יניח ההיתר ויאכל
איסור.

ומסיק הגמ' דאף אם המשנה אזיל כרבי שמעון דסובר חמין
אחר הפסח אינו אסור אלא דרבנן, אין לדהות דלא מקילין בכך
אלא באיסור דרבנן של חמין לאחר הפסח, ולא בדאורייתא כגון
נבלה. דהא לא קתני 'שאני אומר החליפו' דהוי משמע דלא פשיטא
לן דהחליפו, ואנן הוא דתלינן לקולא משום דאיסור דרבנן הוא. אלא
קתני 'מפני שמחליפין' והיינו דודאי מחליפין, ואם כן אדרבה, אם
אזיל כרבי שמעון כל שכן דיש ראייה לרבא. דמה באיסור דרבנן
שהוא קל, אמרינן דודאי החליפו כדי שלא לאכול איסור דרבנן. כל
שכן בנבלה שהוא איסור דאורייתא אמרינן דודאי לא יניח ההיתר
לאכול איסור.

שחיטת מומר לעבודה זרה

שנינו בברייתא, הכל שוחטין, ואפילו כותי, ואפילו ערל, ואפילו
ישראל מומר. ואין לפרש ש'ערל' היינו ערל שמתו אחיו מחמת
מילה, דאם כן ישראל מעליא הוה, דהא לא מל מחמת אונס. אלא
ודאי איירי בערל שהוא מומר לערלות, דמבעט במצוה זו. הרי
מבואר בהברייתא שמומר לדבר אחד – כגון מילה – לא הוי מומר
לכל התורה כולה, ואפשר לסמוך על שחיטתו.

ואם כן יקשה, הא דשנינו אחר כך 'אפילו ישראל מומר' במה
איירי, דאין לומר מומר לדבר אחר כגון מצוה אחרת – ולא
לשחיטה – דדין זה כבר נתבאר בברייתא בהא דמותר לאכול
משחיטת מומר לערלות.

אפילו הכי כל מה דמני למעבד בהיתורא פורתא, עביד. ואף שאותו ישראל עבר על איסור
זוה ענהה מחמתו שעבר עליו הפסח, מותר לנו ליקח ממנו החמץ שקיבל מהגכרי. לאין לך
איסור הגאס שהופס חליפין חוץ מעבודה כוכבים, והקדש ופגיעות.

רש"י הביא י"א שאף הוא עלמו מותר לאכול החמץ של הגכרי. אמנם כתב שטעמו הוא
זיז, דאם כן חמץ בפסח ושור הנסקל יש לו דמים, שאם ליה מוכרו לעבד כוכבים. ותנן,
האכל תרומת חמץ בפסח, פטור מן התשלומין ומדמי עניים משום לאין לו דמים.

מט. הקשו בתוספות (ד"ה מותר), דרבי יהודה ס"ל דחמץ של נכרי שעבר עליו הפסח
ג"כ אסור בהגאס. ולדין לומר לזקת מן הגכרי בלך שנילך אחר הפסח, והא דלמר 'מיל'
היינו כשיעור לנקה.

אלא ודאי צריך לפרש ד'ישראל מומר' היינו כמומר למצות
שחיטה גופיה, דאוכל נבילות לתיאבון. ואיצטריך לאשמועינן
דאפילו למצוה דחשיד עליה, אם מזמינים לו לשחוט בהיתר
סמכינן עליה. והיינו כשיטת רבא, דאוכל נבלות לתיאבון, אוכלים
משחיטתו כאשר בדקו סבינו.

אמנם דהו, דלעולם אפשר דמומר לאכול נבלות לתיאבון אסור
לאכול משחיטתו. דכיון דדש ביה לעבור על עבירה זו, ליכא למימר
שאינו מניח היתר כדי לאכול איסור, דהא היתירא חשיב ליה.
אלא הא דקתני 'מומר' היינו מומר לעבודה זרה, כדאמר רב ענן
בשם שמואל^א, ישראל מומר לעבודה זרה, מותר לאכול משחיטתו.
דהוה אמינא כיון דחמורה עבודה זרה שכל המודה בה ככופר בכל
התורה כולה^ב, אין לאכול משחיטתו, קא משמע לן דאפילו הכי
סמכינן עליה.

• הביאו ראייה להא דאמר רב ענן בשם שמואל, שישאל
מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו. דמצינו ביהושפט
מלך יהודה שהיה צדיק גמור, ונהנה מסעודת אחאב וסיעתו, דכתיב
ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב ולעם אשר עמו ויסיתו
לעלות אל רמות גלעד. הרי חזינן דאף שעובדי עבודה זרה היו,
אולם לא מצינו שעברו על איסור נבלה, ויש לומר שיצר דעבודה
זרה היה קשה עליהם, ואכל יהושפט משחיטתו.

ואין לדהות שרק אחאב היה סבור שיאכל עמו, אבל באמת לא
אכל עמו יהושפט, דהא כתיב ויסיתו לעלות על רמות גלעד,
והסתה^ג היינו שפיתה אותו על ידי אכילה.

ואין לדהות שהסיתו בדברים, דאין הסתה בדברים. והא דכתיב
כי יסיתך אחיך, היינו גם כן באכילה ובשתיה. והא דכתיב אצל
איוב ויאמר ה' אל השטן וכו' ותסיתני בו לבלעו חנם דודאי אין
הכוונה שהשטן פיתה להקב"ה באכילה, היינו רק למעלה בשמים
משום דאין אכילה לפניו. אבל אדם דצריך לאכילה, עיקר הסתה
דידיה הוא באכילה ושתיה.

נ. דודאי לא איירי רק בלתיאבון, דלוי להכעיס פשיטא דשחיטתו פסולה; תוספות ד"ה
אלא.

נא. מקור הדברים, עיי' לקמן הערה ס"א. אולם לקמן דף ה' ע"א מבואר, דאם באמת
סוברים שכל המורה בעבודה זרה כאילו כופר בכל התורה כולה, באמת אין לאכול משחיטת
מומר לעבודה זרה, ואם כן הוה ליה לרש"י לפרש דקמ"ל דלא אמרינן דהוה מומר לכל התורה
כולה; עיי' חידושי רעק"א ומוסר בראש יוסף כתב לחלק, דלעיל לא איירי רק במומר להכעיס
וכן איירי במומר לע"ל לתיאבון.

גליץ קנין תורה

עובדיה שהיה צדיק. מדכתוב מושל מקשיב על דבר שקר
כל משרתיו רשעים יש לדייק דמי שהולך בדבר אמת, משרתיו
צדיקים. ואם כן אנשי ביתו של יהושפט ודאי היו צדיקים.

ואין לדחות שגם אנשי יהושפט שחטו בהמות, ומה שנשחט על
ידי אנשי אחאב נאכל על ידי אחאב ואנשיו, ומה שנשחט על ידי
אנשי יהושפט, נאכל על ידי יהושפט ואנשיו. דהרי מצינו שלא היה
יהושפט נזהר ונבדל מאחאב משום חשד כלל. ומביא הגמ' המקור
לזה שלא היה יהושפט נזהר ונבדל מאחאב:

דף ה' ע"א

אין להביא ראיה מהא דכתיב כמוני כמורך כעמי כעמך
דמשמע הרי אתם כמותינו דסמכינן עלייכו. דוכי הא דכתיב כסוסי
כסוסיד נמי היינו לענין איסור והיתר. אלא הכוונה לענין המלחמה,
דמה שיהא אסוסיד, יהא אסוסי. והכי נמי, מאי שיהא עלך ועל עמך,
יהא עלי ועל עמי.

אלא המקור הוא מדכתיב ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה
יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן פתח שער
שומרון ואין הכוונה לגורן ממש, דהרי בשער שומרון לא היה
גורן¹. אלא הכוונה כמו גורן היו יושבים, בחיבה ובריעות ובאגודה
אחת, כסנהדרין שאין הושדוין זה את זה. דתנן, סנהדרין היתה
כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואין זה את זה לשמוע איש את חבירו
ומתווכחין זה עם זה², עד שתצא הוראה כהלכה.

• אין להביא ראיה לרב ענן שמותר לאכול משחיטת מומר
לעבודה זרה מהא דכתיב אצל אליהו הנביא והעורבים מביאים
לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב, ופירש רב יהודה בשם
רב, שהביאו מבית מטבחים של אחאב, הרי שסמך אליהו הנביא
על מה שנשחט בבית אחאב אף שהיו עובדי עבודה זרה. דיש לומר
שעל פי הדבור שאני, שהקדוש ברוך הוא התירו לפי שעה³, דכתיב
ואת העורבים צויתו שם לכלכלך.

¹ נה. דהא תנן בפירק לא יחפור מרחיקין את גורן מן העיר חמש אמה, ואפי' בחוץ לארץ,
וכ"פ בלרץ יסאל לאיכא משום נוי הארץ; ריב"א.

² נו. שאינו היו יושבין קצרה של בעגולה, אין בני לאש הקורה רואין בני סוף קורה.
וכעגולה שלמה לא היו יושבין, כדי שיהא מקום ללאת ולבא.

³ נז. ואף לפי המקשן לריך לומר דזה היה יודע שהיה סומך על פי הדיבור, לאינו בשך נכרי,
דאם לא כן הוה אסור משום שך שנתעלס מן העין. אבל לא סלקא דעתך שגב הדבור להסיר
האיסור שחיתת טבחים לאחאב; תוספות ד"ה על פי.

אלא דיש לדחות דאפשר שיהושפט לא אכל משחיטת אחאב,
אלא שתה עמהם יין, ועל ידי זה הסיתו אחאב. ואין להקשות דכיון
ששתה יינו על כרחך דסבירא ליה דמומר לעבודה זרה לא הוה
מומר לכל התורה כולה¹, ואם כן יכול נמי לאכול משחיטתו כיון
דלא הוה מומר לכל התורה כולה. דיש לומר דלעולם מומר לעבודה
זרה הוה מומר לכל התורה כולה ואסור לאכול משחיטתו, ומכל
מקום מותר לשתות יינו. דכיון שלא ראינו שניסך היין לעבודה זרה,
הוה בכלל סתם יינם של עובדי כוכבים שלא נאסר עד שאסרו ב"ח
דברים שגזרו עליהם תלמידי שמאי והלל, ואם כן אף אם נחשב
למומר לכל התורה כולה לא היה אסור.

אמנם השיבו על דחיה זו בשני דרכים: (א) אין דרכו של מלך
לשתות יין בלא לאכול. (ב) דכתיב ויזבח וכו' ויסיתוהו, במה
הסיתו, בזביחה.

ואין לדחות שעובדיה שהיה צדיק ובבית אחאב היה השוחט
הבהמות, דכתיב ויזבח לו צאן ובקר לרוב ועובדיה לא היה
מספיק לבדו לשחוט לכולם.

ואין לדחות ששחטו אותם שבעת אלפים צדיקים שנשאר
דכתיב והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא
ברעו לבעל וגו' דהא הם היו מטמינים עצמם מאיזבל אשת אחאב.

ואין לדחות שהממונים על ביתו של אחאב והשוחטין לו, היו
כשרים, וכיון דהוה בבית אחאב לא הוה יראין מאיזבל, כמו עובדיה
שהיה ממונה על ביתו וצדיק גמור היה. דכתיב מושל מקשיב
על דבר שקר כל משרתיו רשעים וכיון דאחאב הלך בדרך שקר
לעבוד עבודה זרה, ודאי שהיו כל² משרתיו רשעים³.

ואין לדחות שאנשי ביתו של יהושפט היה רשעים, והם אכלו
משחיטת אנשי ביתו של אחאב. ואילו יהושפט לבדו אכל משחיטת

¹ נב. ואין להקשות דכיון דהוה מומר לעבודה זרה יהא יינו אסור משום חשך יין נסך, דהרי
לעבודה זרה בודאי הוה מומר. אבל זה אינו שאין סתם יין אסור משום חשך שמה נהסך,
שאם כן איסורו מדברי תורה, אלא נאסר משום בעותיו. והשתא רק אי מומר לעבודה זרה
הוה מומר לכל התורה כולה, דינו כגוי בין נסך אפי' שאין בעותיו איסור חתנות מן התורה.
דמ"מ כגוי גמור הוה ובכלל גזירתו. והטעם למה באמת אינו אסור משום ספק יין נסך שהיא
ספיקא דלורייתא, הוא משום: (א) מסתמא לא נתנסך, דאם נסכיה טוב לא היה שותה ממנה.
(ב) לזולתין בתר רובא; רמב"ן.

² נג. 'כל' לאו דוקא אלא רובם ככולם; יעב"ץ. ודהרי עובדי בודאי לדיק גמור היה.

³ נד. אולם מנינו פעמים שהיה לדיק שלא היה בני דורו לדיקים; עי' רעק"א בגליון
השי"ם.

גליץ קנין תורה

הוא דעבר עליה, אבל אם אנו מזמינים לו סכין כשר אינו מניח
ההיתר ואוכל איסור.

קרבנות של מומר

שנינו בברייתא, דילפינן מדכתיב גבי נדר או נדבה **אדם כי יקריב 'מכם'** ולא כולכם, להוציא את המומר שאין מקבלין נדבתו. ומדכתיב 'מכם' אצל ישראל המקריב קרבן, ואילו בפרשת מומין דכתיב **איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבן לכל נדריכם וגו'** וילפינן מדכתיב 'איש' שני פעמים לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל, ולא כתיב שם מיעוט 'מן האדם כי יקריב', שהיה משמע ולא כל אדם יקריב, שמע מינה ד'ככם' – בישראל, חלקתי שכשרין מביאין ולא המומריין, אבל באומות העולם כולן מתנדבין ומקבלין מהם.

והא דכתיב **מן' בהחמה** בא לרבות בני אדם שדומים לבהמה – שאין מקיימין את המצות, שמקבלין קרבנות ממושעי ישראל^ט כדי שיחזרו בהן בתשובה. חוץ מן המומר, מנסך את היין לעבודה זרה, ומחלל שבתות בפרהסיא.

ולכאורה הברייתא סותר עצמו: דברי **שא** אמרו שאין מקבלין קרבנות מן המומר, וב**מציעתא** אמרו דמקבלין קרבנות ממושעי ישראל – דהיינו מומר, וב**סיפא** אמרו שאין מקבלין מן המומר.

וצריך לפרש ד**רישא** איירי במומר לכל התורה כולה, שאין מקבלין ממנו. וה**מציעתא** מיירי במומר רק לדבר אחד, שמקבלין ממנו. וה**סיפא** דאין מקבלין ממנו, אין לפרש במומר לכל התורה כולה, שהרי דין זה כבר נתבאר ברישא. ואין לפרש במומר לדבר אחד, דהא נתבאר במציעתא דמקבלין קרבנות ממומר לדבר אחד. אלא צריך לומר בה**סיפא** 'חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות^ט, דכיון שהם עבירות המורות – אפילו שאינו מומר רק

טב. דהא 'כי יקריב' משמע כשילעו להקריב, דהיינו נדר או נדבה.

טג. רש"י כתב ד'מן' דכתיב גבי בהמה, נתבאר בכמה מקומות דבא למעט רובע ונרבע. ומבאר ה**ריב"א**, דבא לפרש ללאו לטון 'מן' קדריש דהוא מיעוט היא, ומיני' ממשעין רובע ונרבע. אלא כולה 'מן בהמה' יתירא הוא, ומדכתיב 'מן' ממשעין רובע ונרבע, ומדכתיב 'בהמה' מרבינן בני אדם הדומין לבהמה.

טד. 'פושעי' משמע מזדיין, כדשנינו במס' יומא (דף ל"ו:) פשעים אלו המרדים, וכן הוא אומר 'מנך מואב פשע ב'.

טה. האני תנא תמירא ליה שבת כעבודת כוכבים, דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקדש ברוך הוא, והמחלל שבת כופר במשעיו, ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית.

• אמר **רבינא**, דמה דכתיב וה'עורבים' מביאים לו לחם ובשר היינו עורבים ממש ומין עוף. ואין לומר דהיו שני אנשים ששמים 'עורבים' וכדכתיב ויהרגו את עורב בצור עורב ואת זאב וגו' דאינו מסתבר שנזמדנו שני אנשים ששמים 'עורבים'. ואין לומר שנקראים בן על שם מקומן שהיו מצור עורב, וכדמצינו שאדם נקרא על שם מקומו^{טז}, כדכתיב **וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה**. והקשו דקרי לה 'נערה' שהביאה ב' שערות, וקרי לה 'קטנה' דמשמע שלא הביאה שתי שערות, ופירש **רב פדת**, דלאו נערה ממש הוא, אלא על שם מקומה דמן נעורין הוה^{טז}. דאם כן הוה ליה למימר 'עורביים^{טז}, כדי שלא יטעו בעורבים ממש.

• אין להביא ראיה ל**רב ענן** מהא דשנינו בברייתא, הכל שוחטין, ואפילו כותני, ואפילו ערל, ואפילו ישראל מומר. והא דאמר 'אפילו ערל' אין לומר דאיירי בערל שמתו אחיו מחמת מילה, דהרי ישראל מעליא הוה, דהא אנוס הוא. אלא ודאי איירי בערל שהוא מומר לערלות, שמבעט במצוה זו. ומבואר מזה, שמומר לדבר אחד – כגון מילה – לא הוי מומר לכל התורה כולה, ואפשר לסמוך על שהיטתו.

ואם כן יקשה, הא דשנינו אחר כך 'אפילו ישראל מומר', במה איירי: אין לומר במומר לדבר אחר וכגון למצוה אחרת דלא לשהייה ולא ראינהו מומר לנבלות, דדין זה כבר נתבאר שמותר לאכול משהיטת מומר לערלות.

אלא ודאי צריך לפרש ד'ישראל מומר' היינו מומר לעבודה זרה, וכ**דרב ענן** שמותר לאכול משהיטתו.

אבל דחו, דאפשר לומר דמומר לעבודה זרה אין לאכול משהיטתו, דהא חמורה עבודה זרה שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה^{טז}. אלא מיירי במומר לאכול נבלות לתיאבון, וכ**רבא** שסובר דמותר לאכול משהיטתו. דהוה אמינא כיון דדש ביה כהיתירא דמי ליה. קא משמע לן דכאיסורא דמי ליה, ורק לתיאבון

נח. ואף על פי שאין מדבר בכל אנשי המקום, כגון פלתיים גבעונים אלא בליק אחד.

נט. והכי נמי אף על גב דלאו בכל בני המקום קאמר, שהרי ודאי לטון לא גילה שהרי נחבא היה, מכל מקום איכא למימר דתני גברי הו וקלאן על סם מקומן, ואין מזכיר שם.

ס. ואף על גב דכתיב 'עבריים', 'מלרסי' ולא כתיב 'עבריים' ו'מלרסי', תס ליקא למיטעין; **תוספות** ד"ה עורביים.

סא. כדכתיב 'וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה וגו'', וילפינן במס' הוכיות (דף ת.) דעבודה זרה מיירי.

קנין תורה גליון

• לעיל דרשו הא דכתיב **מִן הַבְּהֵמָה**, דקאי על פושעים. אולם מצינו במקומות אחרים דבהמה לאו גריעותא היא, דכתיב **אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה'**, ואמר **רַב יְהוּדָה** בשם **רַב**, אלו בני אדם שהן ערומין בדעת כאדם הראשון, ומשימין עצמן כבהמה – דכאי רוח. תירצו, דהתם כתיב **אָדָם וּבְהֵמָה** יחד, היינו מעליותא. אבל הכא דכתיב **אָדָם כִּי יִקְרִיב וְכוּ'**, ואחר כך **מִן הַבְּהֵמָה** לחודה, דרשינן ליה לגריעותא על פושעים.

ואף דכתיב **זֹרַעְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל זֶרַע אָדָם זֹרַע בְּהֵמָה** ודרשינן לה לזרע בהמה על מי שלא קרא ולא שנה ולא שמש תלמידי חכמים, ד'זרע אדם' – החכמים, 'זרע בהמה' – הבורים, כולם אזרעם לפרותם ולרבותם. הרי דרשינן בהמה לגריעותא אף היכא דכתיב סמוך לאדם. דהתם חלקיה קרא 'זרע אדם' לחוד וזרע בהמה' לחוד, ולכן נדרש לגנאי. ורק כשהם כתובים יחד ממש, לא דרשינן ליה לגנאי.

גזירת בית דין של רבן גמליאל על שחיטת כותי

רַב הֲנַן אמר בשם **רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי** בשם **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי** בשם **בַּר קַפְרָא**, דלאחר שנסנית משנתינו דהכל שוחטין ואפילו כותי, נמנו **רבן גמליאל** ובית דינו על שחיטת כותי, ואסרוה.

אמר לו **רַבִּי זִירָא** ל**רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי**, שמא לא שמע רבי לאסור שחיטת כותי אלא בשאין ישראל עומד על גביו, ואם כן אתי שפיר גם עם המבואר במשנתינו. אמר לו רבי יעקב בר אידו, דומה האי מרבנן כמו שלא למד שמעתתא. וכי בשאין ישראל עומד על גביו צריך לומר דאסור, וכי לא פשיטא לן דכותים אינן נזהרים על לפני עור לא תתן מכשול.

נסתפקו בגמ' האם קבלה מיניה רבי זירא מרבי יעקב דאפילו כשישראל עומד על גביו אסרו רבן גמליאל, או לא קבלה.

ופשטוהו מדאמר **רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק** בשם **רַב אַסִּי**, אני ראיתי את **רַבִּי יוֹחָנָן** שאכל משהיטת כותי בישראל עומד על גביו, או על ידי שחתך אחר כך כזית בשר ונתן לו ואכל, ואף רבי אסי אכל משהיטת כותי. והיה רבי זירא מתמה בלבו עליהן שאכלוה, האם לא שמעוהו דנמנו רבן גמליאל לאסור שחיטת כותי ולכן אכלוה, ואם היו שומעין היו מקבלין גזירתו ולא היו אוכלין משהיטתו. או

סז. היינו רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא שסיה מן האחרונים, ולא רבן גמליאל זקן או רבן גמליאל דיבנה. ועיי' שו"ת בתוספות ד"ס ר"ג ובית דינו.

בדבר אחד אין מקבלין ממנו. הרי מבואר דמומר לעבודה זרה הוא כמומר לכל התורה כולה שאין מקבלין ממנו קרבנות. ונשאר דברי רב ענן בתיובתא.

דף ה' ע"ב

הקשו בגמרא, וכי ילפינן הא דאין מקבלין קרבן מן המומרין מהפסוק **אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם מִן הַבְּהֵמָה**, הא שנינו בברייתא ד**לְתַנָּא קַמָּא** ילפינן ליה מדכתיב גבי קרבן הטאת על השוגג **'מִזֶּעֶם הָאָרֶץ בַּעֲשׂוֹתָהּ**, ולא כל עם – פרט למומר. ולרבי שמעון בן יוסי בשם **רַבִּי שְׁמַעוֹן**, ילפינן ליה מדכתיב **אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ בַּשֹּׁגְגָה וְאֲשֶׁם** וסמיך ליה **או הודע אליו הטאתו אשר הטא והביא אשמו**, דמישמע אשר לא תעשינה – דמי שאם היה יודע שהוא חלב ואסור לא היה עושה אותה, ושגגה היתה לו והטא ואשם, הוא יביא. דהשב מידיעותי^ל מביא קרבן, אבל האיני שב מידיעתו, אינו מביא קרבן על שגגתו.

ופירש **רַב הַמְנוּנָא** הנפקא מינה בין תנא קמא לרבי שמעון, שהוא כמומר לאכול חלב, והביא קרבן על הדם ששגג בו, ואילו היה יודע שהוא דם לא היה אוכלו. **לְתַנָּא קַמָּא**, 'מומר' שמו ולא מקבלינן מיניה קרבן. אבל ל**רַבִּי שְׁמַעוֹן**, כיון דשב מידיעתו הוא על עבירה של דם, מקבלינן קרבן מיניה.

ועל כל פנים קשה למה הוצרכו למעט את המומר בברייתא דלעיל, **מִכִּי יִקְרִיב מִכֶּם**, הרי כבר ממועמינן ליה מהני קראי דהטאת. תירצו, דשני פסוקים בעינן, אחד בעולה ודקרא דלעיל איירי בעולת נדבה, ואחד בחטאת. דאם אשמעינן רק בחטאת, הוה אמינא דרק בחטאת דלכפרה הוא, אין מקבלין מן המומר, דכיון דדעתו להזיד ולחזור על עבירתו, אף דבהא שגג ולא הזיד, אימאי נקבל מיניה, הא לאו בר כפרה הוא. אבל עולה דדורון הוא, אימאי לקבל מיניה. ואם אשמעינן רק גבי עולה, הוה אמינא דרק נדבה אין מקבלין מן המומר משום דלאו חיובא הוא ולא אורח ארעא לקבל דורון מיניה, דכתיב **זֶבַח רְשָׁעִים תוֹעֵבָה**. אבל הטאת דחיובא הוא דרמיא עליה, אימאי לקבל מיניה כדי שלא יהא חוטא נשכר, לכן איצטרכו שניהם.

סז. ר"י גורם כלאיחא בתורת כהנים 'האשכ' מיליעתו, שאם היה יודע שהוא עבירה היה יושב ולא היה עובר העבירה. וכתב עוד, דאף לפי הגירסא 'השכ' כן הוא פירוש סהיה פורק ונבדל מתחלה, ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור.

גליץ קנין תורה

מאיר למעמיה דחייש למיעומא², וגזר על הרוב אטו המיעוט. ורבן גמליאל ובית דינו נמי כרבי מאיר סבירא להו, ולכן גזרו גם על שחיטתן.

• פשטיה דקרא ושמית סכין בלועך אם בעל נפש אתה מתפרש בתלמוד היושב לפני רבו. דתני רבי הייא לפרש כל הפסוק כי תשב ללחום את מושל¹ (גדול בתורה) בין תבין את אשר לפניך ושמית סכין בלועך אם בעל נפש אתה – בין אם יודע תלמיד ברבו שאם ישאלנו ישיב לו טעם, שאל. ואם לאו תבין את אשר לפניך מעצמך, ואל תשאל ותביישנו, וממשיך הפסוק ושמית סכין בלועך, כלומר התחזק עצמך ועצור פיך מלשאול, ואם בעל נפש אתה ומתאוה לשאול ולעמוד על העיקר, פרוש הימנו³.

רבי יצחק בן יוסף נשלח על ידי רבי אבהו להביא לו יין מבית כותי. בדרך מצא שהוא סבא שאמר לו, אין כאן שומרי תורה. הלך רבי יצחק וספר דברים לפני רבי אבהו, והלך רבי אבהו וספר דברים לפני רבי אמי ורבי אסי, ולא זזו משם עד שעשאו עובדי כוכבים גמורין, לענין שחיטה ויין נסך. ואף דכבר גזר רבי מאיר על יינם ורבן גמליאל אהריו על השחיטה, הוצרכו לגזור עליהם שוב. משום שהם גזרו עליהם ולא קבלו מהם בני דורם, באו רבי אמי ורבי אסי גזרו, וקבלו מינייהו⁴.

הא דגזר עליהם להיות עובדי כוכבים גמורין פירש רב נחמן בר יצחק, דהיינו לענין שאם דר כותי במבוי, ורוצין בני המבוי לעשות עירובי חצירות, צריכים לשכור ממנו רשותו. ואפילו נתן להם רשותו במתנה, אין רשותו מבטלת עד שישכרו ממנו⁵.

וכדשינו בברייתא, ישראל מומר; אם משמר שבתו בשוק בפרהסיא, אף על פי שהוא מומר לחללו בצנעה, הרי הוא כישראל.

עב. דתנן במס' יבמות דף ס"א: רבי מאיר, קטן וקטנה לא חולין ולא מיבמין. ובשלמא הטעם למה אין חולין הוא משום ד'איש' כתיב בפרכה. והא לאין מיבמין היינו משום קטן שמה ימלא סרים, קטנה שמה תמלא איילונית, וגמלאו פוגעים בערוה. ואף דרוב קטנים אינם סריסים, שמע מינה דחושקין למיעוט.

עג. דבסיפא דקרא כתיב 'ואל תתאו למעטמותו'; תוספות ד"ה אם.

עד. לא שאלו גדולים מאלו, אלא שכדורו של רבי מאיר לא רצו לקבל עליהם לפרוש מן הסתיים, לפי שהו רגילים בהם. ואילו כדורו של רבי אמי, היה אפשר להם לפרוש.

עה. כדן עובד כוכבים. דישראל ששכח ולא נתן בערוב עם בני המבוי, והוא דר עמהם ואושר עליהם, מבטל להם רשותו ודי בכך. אבל עובד כוכבים שאינו יכול להשתתף בעירוב, צריך הישראל לשכור רשותו כדי שיהא מותר בהולאה. וטעם הדבר מבואר במס' עירובין דף ס"ט: כדן להקשות על ישראלים הדרים בחצר עם עובד כוכבים לעשות עירוב, ולכן לא יזכרו עמהם ולא ילמדו ממעשיהם הרעים.

ששמעו שגזר עליהם רבן גמליאל, ומכל מקום לא קבלוה מיניה. ופשט רבי זירא לנפשו, דמסתבר ששמעוה ולא קבלוה, דאם לא שמעוה, אבל אילו היו שומעין לא היו אוכלין, נמצא דבטעות אכלו דבר איסור. והיאך יגרום שום שטן לפני צדיקים על ידי שוגג שום דבר עון, הרי אפילו בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידן שתאכל הבהמה דבר האסור לה וכמו שיתבאר להלן, צדיקים עצמן לא כל שכן⁶.

דף ר' ע"א

הרי על כרחך מבואר דרבי זירא קיבל דברי רבי יעקב שרבן גמליאל אסר שחיטת כותי אפילו בישראל עומד על גביו. שאם לא קיבל דבריו, מה היה קשה לו האיך אכלוהו. והרי היה יכול לומר שלא אסר רבן גמליאל אלא כשאין ישראל עומד על גביו, משום דלית להו לפני עור לא תתן מכשול. ורבי יוחנן שאכל מושחיטת כותי, היה בישראל עומד על גביו. אלא על כרחך קיבל דבריו שרבן גמליאל ובית דינו אסרו שחיטת כותי אפילו בישראל עומד על גביו.

הטעם למה גזרו על שחיטת כותי, היינו כהא דרבי שמעון בן אלעזר נשלח על ידי רבי מאיר להביא לו יין מבית כותי. בדרך מצא אותו שהוא סבא⁷ שאמר לו הא דכתיב ושמית סכין בלועך (ובלחייך, כלומר התחזק על יצרך ולא תעשה זאת) אם בעל נפש אתה ואם אדם כשר אתה. הלך רבי שמעון בן אלעזר וסיפר הדברים לפני רבי מאיר, וגזר רבי מאיר על יינם של כותים. וטעם הדבר ביאר רב נחמן בר יצחק, משום דהכותים שיושבים בהר גרזים מצאו דמות יונה בראש הר גרזים שהיו עובדין אותה⁸, ונעשו מומרים לעבודה זרה⁹. ואף על גב דרוב כותים לאו מוהר גרזים היו, רבי

סח. מינו בכמה מקומות שנקטלו לדיקים בחטא בשוגג, דדוקא במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, לפי שגנאי הוא ללדיק שאוכל דבר איסור. וכשהוא איסור בעלמא, אבל באכילה היה בשעם אכילה ליכא גנאי; תוספות ד"ה לדיקים ענמן לא כל שכן.

סט. יק אומרים ד'הוא סבא' בכל מקום היינו אליהו הנביא; תוספות ד"ה אשכחי, ועיי"ף מה שהעירו ע"ז מהגמרא במס' שבת דף לד. וכתב החיד"א בפתח עינים במס' שבת דף לד. ללא התעורר הוסיף לדחות דעת ה"ס מפרקים רק להעיר דלאו בכל מקום ממש דקם אי אפשר לפרש כן.

ע. במדרש יק, שהיא עבודת כוכבים שהעמין יעקב תחת האלה בהר בשכס; תוספות ד"ה בראש.

עא. ומכל מקום לא גזר על שחיטתם, משום דסבירא ליה כדברי רב ענן בשם שמואל, דמומר לנכר את היין מותר לאכול משחיטתו, דמומר לעבודה זרה לא הוי מומר לכל התורה כולה; רשב"א בביאור דעת רש"י.

גליץ קנין תורה

דמאי. הרי מבואר דגזרו אף על תערובות דמאי. תירצו בשני דרכים:

(א) שאני התם דכיון דקאמר לה 'עשי לי משליכי' הוי כמו שלקחן הימנה קודם תערובתן ואחר כך צרפן, דהא על פיו עשתה ונעשית שלוחו, ולכן אסור משום דמאי.

(ב) רפרם אמר, שאני שאור ותבלין דלטעמא עביד, ומעמא לא בטיל לפי שהוא מתקן הכל, והוא עיקר. ואפילו לקח קדרה מבושלת מעם הארץ שלא נעשה שלוחו כשעירבן, אסור משום דמאי. אבל יין במוריים או ביצים אינו עיקר, ולכן ליכא איסור דמאי כיון דהוה על ידי תערובות.

האם חיישינן להחלפה

הקשו בגמרא, דבברייתא לעיל מבואר דלא חיישינן שמא אשת העם הארץ החליפה מה שנתן לה החבר, וכדקתני שאם נתן לה השאור והתבלין אינו צריך לחשוש לדמאי ושביעית, דאין חוששין שמא החליפה. אבל הרי תנן, הנותן לחמותו עיסתו לאפות, מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה. מפני שהשודה שאם יתקלקל הלחם, מחליפתו, הלכך מעשר גם את שהוא נותן לה – דאי מיחלפא ליה לא יהא חבר זה נותן לפניה מכשול. וכן מעשר את שהוא נוטל הימנה שמא החליפה. הרי מבואר דחוששין שמחלפת. תירצו, דהתם המעם כדקתני רבי יהודה, דרוצה המותרות בתקנת בתה, ובושה מחתנה אם יתקלקל, ולכן חיישינן שתחליף דלמובה היא מתכוונת. אבל על סתם הגזל כגון לאדם נכרי שאין דעתה להחליף להטיב לו, אף להרע אינה חשודה להחליף.

דף ר' ע"ב

והא דתנן, הנותן לפונדקית שלו לתקן לו עיסה וקדירה, מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה, מפני שהשודה מחלפת. הרי מבואר דאף על גב דלאו למובה היא, דאיש נכרי הוא ולא קתני בברייתא 'המתקלקל' דמשמע שמחליפה לטובה, חשודה על הגזל. תירצו, דהתם נמיו לטובה היא מתכוונת. והא דלא תנא בה 'המתקלקל' הוא משום דאפילו אין מתקלקל נמיו, אם נצטנן הלחם קודם שאכלו, מחלפת לו הלחם בלחם חם. משום שהיא מורה היתר לעצמה דלמובה אני מתכוונת כדי שיהא בר בי רב אוכל לחם חם, ואני אוכל את הצונן. אבל הנותן לשכנתו אינה מחלפת לטובה, שהרי

ולכן אם לא עירב עם שכניו בחצר או במבוי, מבטל רשות, ונותן להם רשותו – שיאמר 'רשותי קנויה לך', 'רשותי מבוטלת לך', ואינו צריך לזכות בקנין חליפין, ודיו. אבל ישראל שאינו שומר שבתו בשוק, אינו מבטל רשות ואינו נותן רשות כדי להתיר הוצאה. מפני שאמרו ישראל נותן רשות ומבטל רשות, אבל בעובד כוכבים עד שישכור.

תערובות דמאי

רבי זירא ורב אסי נזדמנו לפונדק בעיר 'אי' שהיו שם עמי הארץ, וחשודין על הדמאי. הביאו לפניהם ביצים צלויות הרבה, שערכום וטרפום ביין. והנה ביין של עם הארץ יש איסור דמאי, אלא שלא היה היין בעין. רבי זירא לא אכל מהביצים, אבל רב אסי אכל מהם. אמר לו רבי זירא, וכי אינך חושש לתערובות דמאי שיש בו. אמר לו רב אסי, לא נתתי דעתי על כך. אמר רבי זירא, אם באמת היה אסור באכילה משום דגזרו חכמים על תערובת דמאי, וכי מסתייע מילתא שיגרום עון שלא ישים רב אסי על לבו שגזרו עליו, וישכח הגזרה ויאכל בשוגג. השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידן, וכי צדיקים עצמן לא כל שכן.

מצא רבי זירא ראייה ממושגה דבאמת לא גזרו חכמים על תערובות דמאי. דתנן, הלוקח יין שסופו לאוכלו על ידי תערובת במוריים, או לתת לתוך אלונתית ושנותן בו מים ויין ושמן אפרסמון, או קנה כרשינין לעשות מהן טחינין ומאכל של גריסין שתבלין מעורבין בו, או קנה עדשים לעשות מהם רסיסין, אף על פי שסוף כל אלו לערב יחד, הואיל ובאין לידו של חבר בעיניוהו שלא בתערובת, חייב להפריש משום דמאי אם ספק הוא, כגון שלקחו מעם הארץ, ואין צריך לומר אם אמר לו המוכר שודאי לא הפריש מהם. אבל הלוקח מעם הארץ את האוכלין עצמן כשהן כבר מעורבין, אין צריך להפריש משום דמאי, הואיל ובתערובת בא לידו. הרי מבואר דלא גזרו חכמים על תערובות דמאי.

והא דשנינו בברייתא, הנותן לשכנתו – אשת עם הארץ – עיסה לאפות ומסר לה שאור, או שנתן לה קדירה לבשל ונתן לה התבלין, אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה, ואין צריך לחשוש לא משום שביעית ולא משום מעשר, משום דאין חשודין על הגזל. אבל אם אמר לה 'עשי לי משליכי' השאור והתבלין, חושש לשאור ותבלין שבה, שהם משל שביעית, וכן צריך להפריש עליהם משום

גליץ קנין תורה

שתגע בעצמה. הרי מבואר שחשודה האשת עם הארץ לגנוב משל בעלה ולהאכיל את הבירתה^ל. והרי דאשת עם הארץ חשודה אפילו על הגזל, וכל שכן דחשודה להחליף.

תירץ רב יוסף, דהתם נמי מורה היתר לעצמה ואומרת, הרי ישור אוכל מדישו, ואשת חבר זו הואיל ומסייעת אותה לטחון, לא הוי גזל.

עו. אף לאשת חבר אינה רגילה לאכול גזל או דבר שאינו מעושר, חיישין שמה תשכח ותאכל מה שנותנים לה. אבל אשת עם הארץ דמבואר בבחייתא שחשודה לתת לאחרים, אי לאו דחשודה ורגילה בגזל, לא היתה שוכחת.

אין סמוך עליה תמיד כאכסנאי. ולהרע נמי אין חוששין שמחלפת, משום דלא חשידא על גזל.

והא דשנינו בכרייתא, אשת חבר מסייעת לאשת עם הארץ להנהיג את הרחיים כשהיא מוחנת את התבואה של עם הארץ, אבל רק בזמן שאשת החבר טמאה, דליכא למיחש שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר. דכיון דטמאה היא אינה רגילה ליגע במה שהיא עסוקה בו שמא תטמאה, וסתמה עומדת מרחוק היא ולא נגעה. אבל לא בזמן שהיא טהורה, דהואיל וסתמה נוגעת, חיישין שמא תשכח ותאכל. ורבי שמעון בן אלעזר אמר, אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון, מפני שחבירתה נותנת לה ואוכלת בלי

שאלות ותשובות לחזרה

דף ב' ע"א

א. תנן "הכל שוחטין ושחיטתן כשרה", מה קשה על דברים אלו?

הכל שוחטין – משמע דהא דמרבין מ'הכל' שוחטין לכתחלה, ושחיטתן כשרה – משמע דהא דמרבין דיעבד היא.

ב. באיזה דין קתני "הכל וכו'" ואין הכוונה שמתר לכתחלה?

בתמורה, דתנן "הכל ממירין אחד האנשים ואחד הנשים", ובדיעבד הוא, דכתיב 'לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב'.
ובערכין, דתנן "הכל מעריכין ונערכין נודרין ונידריין" ובדיעבד הוא דטוב שלא לעשות נדר כלל.

ג. אי אמרינן דלשון "הכל" לכתחלה משמע, האיך תנן "הכל ממירין" והא אסור להמיר כדכתיב קרא? והאיך מפרשין "הכל ממירין"? ולמה לא נקט בלשון קצרה "הכל שהמירו תמורתם תמורה"?

האיך תנן הכל ממירין - שאני התם דממשיך המשנה "לא שהאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים", ועקר ליה ל"הכל" דלא תימא לכתחלה הוא, אלא פירוש "הכל ממירין" הוא דהכל דין תמורה נוהגת בהן. ולא נקט בלשון קצרה – דלשון התנאים הוא זה, כמו 'הכל שוחטין' 'הכל סומכין' 'הכל חייבין', הלכך הכא לא שינה התנא את לשונו אף על גב דהוצרך להאריך.

ד. מהו יותר טוב להיות נודר ומשלים או שלא לנודר כלל? והאיך מפרשים הא דכתיב 'טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם'?

לר' מאיר – טוב אשר לא תדור כלל, דשמא תדור ולא תשלם. לר' יהודה – טוב להיות נודר ומשלים. הא דכתיב 'טוב אשר לא תדור: לר' מאיר – טוב יותר שלא תדור כלל אפילו משתדור ותשלם שמא תדור ולא תשלם. לר' יהודה – טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם, אבל אינו טוב משתדור ותשלם שהוא היותר טוב מכולם.

ה. הא דאמר ר' יהודה דטוב מכולם הוא שתדור ותשלם, באיזה נדר קאמר? ומאי טעמא?

רק באומר הרי זו, אבל באומר הרי עלי אפילו לר' יהודה לא יעשה כן שמא יפגע ולא יקיים. והטעם: א) דבהרי זו אם מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה. ב) כיון שכבר הפריש תו לא יחזור בו.

ו. הכל לאתויי מאי; (א) הכל ממירין, (ב) הכל מעריכין, (ג) הכל נערכין, (ד) הכל נודרין, (ה) הכל נידרין?

(א) לאתויי יורש שממיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו. (ב) לאתויי מופלא [קטן היודע להפלות לשם מי מקדישין] הסמוך לאיש [כגון בן י"ב שנה ויום אחד]. (ג) לאתויי מוכה שחין שאינו שוה כלום לימכר בשוק, יש לו ערך הקצוב הכתוב בפרשה. (ד) איידי דבעי למיתני הכל נידרין תנא נמי הכל נודרין. (ה) לאתויי פחות מבן חודש דאף על פי שאינו נערך דכתיב בפרשת ערכין 'ואם מבן חודש', מכל מקום אם אמר 'דמיו עלי' דמים יש לו לפי שויו.

גליץ קנין תורה

דף ב' ע"ב

ז. מהו ההוכחה דהא דקתני "הכל שוחטין" לכתחלה קאמר?

מדקתני 'שחיטתן כשרה' מכלל דהא דקתני 'הכל שוחטין' לכתחלה הוא, דאי בדיעבד הוא תרתי למה לי.

ח. היכא הוה בעי למיתני בשחיטה אי דיעבד קאמר? (ב' דרכים)

(א) 'שחיטת הכל כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן'. (ב) 'הכל שוחטין' לחוד ולא בעי למיתני 'שחיטתן כשרה', כדתנן גבי 'הכל מעריכין ונודרין' דדיעבד הוא.

ט. הכל לאתויי מאי; (א) הכל חייבין בסוכה, (ב) הכל חייבין בציצית, (ג) הכל סומכין?

(א) לאתויי קטן שאינו צריך לאמו. (ב) לאתויי קטן היודע להתעטף. (ג) לאתויי יורש על קרבן שירש מאביו.

י. האיך תירין רבה בר עולא הקושיא דהכל שוחטין לכתחלה משמע, ושחיטתן כשרה דיעבד משמע?

מתני' באדם טמא: הא דקתני הכל שוחטין – לאתויי דאדם טמא מותר לשחוט בחולין שנעשו על טהרות הקודש [דקבל עליו לאכול בטהרת קודש שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים שאם יאכל שלמים או תודה יהא בקי בשמירתן] דכקודש דמי, ומביא סכין ארוכה ושוחט בה כדי שלא יגע בבשר. הא דקתני ושחיטתן כשרה – במוקדשים, דלכתחלה לא ישחוט אפילו בסכין ארוכה, דחיישינן שמא יגע בבשר, ואם שחט ואמר ברי שלא נגעתי שחיטתו כשרה.

יא. מה הדין בשחיטת חרש שוטה וקטן? ומאי טעמא?

אפילו בדיעבד אין שחיטתם כשרה, שמא יהו שמו ידרשו ושמו יחלידו [באמת היה לו לומר שמו שהו ודרשו וחלדו דביעבד איירי, והא דנקט לשון עתיד לאשמעינן שאין מוסרין להן לכתחלה ואפילו אחרים רואין אותן דמועדים הם לקלקל תמיד].

יב. הא דתנן 'כולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה' על איזה בבא קאי? ולמה אין לומר דקאי על שאר בני דמתני'?

[לרבה בר עולא]

קאי על הא דתנן – 'שחיטתן כשרה' ואוקמינן בטמא ששחט קדשים, ומיירי כשאין השוחט לפנינו שיאמר ברי לי שלא נגעתי, אם אחרים רואין אותן ואומרים שלא נגע כשרה. ואין לומר דקאי על הא דתנן 'הכל שוחטין' ואוקמינן בטמא ששחט חולין שאוכלין על טהרות הקודש – דטמא בחולין לכתחלה מותר לשחוט [ואפילו בלא אחרים], והכא קתני דרק בדיעבד כשרה [ודוקא כשאחרים רואין]. ואין לומר דקאי רק על הא דתנן 'חוץ מחרש שוטה וקטן' – דעלה קאי, ולא היה לו לומר 'כולן' [דמשמע שקאי נמי על בבא אחרת] אלא 'ואם שחטו'.

יג. באיזה עור מקום שנינו דטמא במוקדשים לא ישחוט?

דתנן במסכת זבחים 'כל הפסולין [לעבודה, כגון זר ואונן טמא ובעל מום] ששחטו שחיטתן כשרה, שהשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים, ואפילו בקדשי קדשים, ובלבד שלא יהיו טמאין נוגעין בבשר'.

קנין תורה גליון

י. מפני מה חזר התנא הכא ושנה הדין של טמא במוקדשים, הלא כבר שנינו "כל הפסולים וכו"?

א) הכא עיקר, והתם איידי דתנא שאר פסולים תנא נמי טמא במוקדשים. ב) התם עיקר דבקדשים קאי, והכא איידי דתנא טמא בחולין תנא נמי טמא במוקדשים.

דף ג' ע"א

טו. לרבה בר עולא דתירין מתני' באדם טמא ששחט, באיזה טומאה נטמא האדם?

א) נטמא בשרץ, דהוא נעשה ראשון לטומאה ואינו מטמא הסכין, שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה. ב) נטמא במת, ושוחט בקרומיות של קנה [ובדקו שלא יהא פגום] דפשוטי כלי עץ הוא שאינו מקבל טומאה.

טז. למה אין לומר דאירי בטמא מת השוחט בסכין (של מתכות)?

דכתיב במת 'בחלל חרב' ודרשינן חרב הרי הוא כחלל, דאם נגע מתכות בטומאות של מת הראויות לטמא כלי נעשה כיוצא בו [אם נגע המתכות במת נעשה אבי אבות הטומאה, ואם נגע בטמא מת נעשה אב הטומאה], הלכך אדם שהוא טמא מת שנגע בסכין נעשה הסכין אב הטומאה כמותו, ושוב מטמא להבשר להיות ראשון לטומאה [ובאמת לא הוצרכו להא דאמרינן דחרב הרי הוא כחלל ונעשה כמותו אלא דרבנן קאמר דנעשה אפילו ראשון לטומאה, אבל בלאו הכי נמי אין לומר דשחט בסכין, דהרי האדם הוא אב הטומאה והסכין נעשה ראשון והבשר שני].

יז. האיך מפרש אביי למתניתין לתירין הקושיא דהכל שוחטין משמע לכתחלה, ושחיטתן כשרה משמע בדיעבד?

מתני' בשחיטת כותי: הא דקתני הכל שוחטין – לאתויי כותי דמותו לו לשחוט כשישראל עומד על גביו. הא דקתני ושחיטתן כשרה – בכותי ששחט וישראל יוצא ונכנס, דלכתחלה לא ישחוט, ואם שחט חותך כזית בשר ונותן להכותי לאכול, אם אכלו מותר לאכול משחיטתו, ואם לא אכלו אסור לאכול משחיטתו.

יח. האיך מפרש רבא למתני' לתירין הקושיא דהכל שוחטין משמע לכתחלה, ושחיטתן כשרה משמע בדיעבד?

מתני' בשחיטת כותי: הא דקתני הכל שוחטין – לאתויי כותי דמותו לו לשחוט כשישראל יוצא ונכנס. הא דקתני ושחיטתן כשרה – בכותי ששחט ואין הישראל יוצא ונכנס, דלכתחלה לא ישחוט, אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן להכותי לאכול, אם אכלו מותר לאכול משחיטתו, ואם לא אכלו אסור לאכול משחיטתו.

יט. מה קשה על תירוצם של אביי ורבא?

דתנן 'וכלן ששחטו ואחרים שחיטתן כשרה' האי 'וכלן' על מה קאי, דאי אפשר לומר דקאי רק על 'חרש שוטה וקטן ששחטו' דקתני לפני זה, דאם כן היה לו לומר 'ואם שחטו' [וכלן] משמע דקאי על בני אחרין], ואין לומר דקאי על הא דנתרבה מהכל שוחטין [לאביי - בכותי וישראל עומד על גביו, לרבא – בכותי וישראל יוצא ונכנס], דהכל שוחטין לכתחלה קאמר, והכא בדיעבד קתני.

כ. מה קשה ליה לרבא על תירוצו של אביי?

דלאביי צריך שיהיה ישראל עומד על גביו של כותי כל זמן השחיטה ולא מהני שהישראל יוצא ונכנס, והתנן לגבי יין נסך 'אין השומר את היין צריך להיות יושב ומשמר אלא אף על פי שיוצא ונכנס מותר'.

גליון קנין תורה

כא. למה לא קשה על אביי מהא דתנן 'המניח עובד כוכבים בחנותו וישראל יוצא ונכנס מותר'?

דמי קתני 'מניח אדם עובד כוכבים בחנותו' דמשמע לכתחלה, 'המניח' קתני דיעבד.

כב. האיך מפרש רב אשי המתני' לתרין הקושיא; דהכל שוחטין משמע לכתחלה, ושחיטתן כשרה משמע בדיעבד?

מתני' בשחיטת מומר האוכל נבילות לתיאבון, וסבירא ליה כרבא דאמר "ישראל האוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו לשחוט ומותר לאכול משחיטתו": הכל שוחטין – מותר לכתחלה למומר לשחוט אם ישראל בודק הסכין לפני שמוסרין לו לשחוט. ושחיטתן כשרה – מומר ששחט ולא בדקו הסכין קודם לכן, בודק סכיניו אחריו, נמצאת סכיניו יפה מותר לאכול משחיטתו, ואם לאו אסור לאכול משחיטתו.

דף ג' ע"ב

כג. למה ליכא לפרש לרב אשי דהא דתנן 'וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה' דקאי על מומר ששחט?

דאי בדק סכין ונותן לו – הא תנן דשוחטין לכתחלה. ואי לא בדק סכין: אם הסכין הוא בפנינו – בודקו עכשיו ולמה לי אחרים רואין, ואם אין הסכין בפנינו – מאי מהני מה שאחרים רואין השחיטה דלמא שחט בסכין פגומה.

כד. מה הדין בשחיטת מומר להכעיס? ומאי טעמא?

אין אוכלין משחיטתו, דהוא מועד לנבל בכוונה בידיים.

כה. כיצד מפרש רבינא המתני' לתרין הקושיא; דהכל שוחטין משמע לכתחלה, ושחיטתן כשרה משמע בדיעבד?

ללישנא קמא: מתני' הכל מומחין [שיודע הלכות שחיטה] שוחטין אף על פי שאינן מוחזקין [שלא שחטו לפנינו ג' פעמים לראות אם יש בהם כח שאינן מתעלפין בשחיטה שיבאו לידי שהייה או אין יודעין לאמן את ידיהם לכן]: הכל שוחטין – שנותנין לכתחלה לשחוט למי שמכירין בו ובדקוהו שיודע הלכות שחיטה. ושחיטתן כשרה – אם אין יודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה לא ישחוט, ואם שחט, בודקין אותו אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו, ואם לאו אסור לאכול משחיטתו.

לאיכא דאמרי: מתני' הכל מוחזקין שוחטין אף על פי שאינן מומחין: הכל שוחטין – לכתחלה נותנין לשחוט למי שמוחזק ושחט לפנינו ב' ג' פעמים ולא נתעלף. ושחיטתן כשרה – אם לא שחט לפנינו ב' ג' פעמים לא ישחוט לכתחלה, ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה.

כו. האיך מפרשים לרבינא הא דתנן 'וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה'?

ללישנא קמא – כששחט מי שאין אנו יודעין בו אם יודע הלכות שחיטה, ואינו לפנינו לבדוקו, בהא סמכינן על מה שאחרים רואין אותו ואומרים ששחט שפיר. לאיכא דאמרי – כששחט מי שלא שחט בפנינו ב' ג' פעמים, ואינו לפנינו לומר ברי לי שלא נתעלפתי, בהא סמכינן על מה שאחרים רואין אותו.

כז. למה לא תירצו כוליהו כרבה בר עולא ודבטמא בחולין ובמוקדשין עסקינן?

להך לישנא דאמרת הכא עיקר – קסברי אדרבה התם עיקר, ולא איבעי ליה למתנייה הכא. להך לישנא דאמרת התם עיקר, ותנא הכא אידי דתנא טמא בחולין תנא נמי טמא במוקדשין – דלדידהו טמא בחולין נמי לא איצטריכא ליה, דקסברי חולין שנעשו על טהרת קדש לאו כקדש דמי, ואין חייב לזוהר בהו שלא יטמא. [וגם ללישנא דהכא עיקר יש לתרין כן; תוספות].

גלין קנין תורה

כח. למה לא תירצו כולהו כאביי?

רבינא ורבה בר עולא – משום דקשיא להו "וכולן" [על מה קאין]. רבא - דקשה לו מהא דתנן "אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אלא אע"פ שיוצא ונכנס", אלמא דלכתחלה מותר ביוצא ונכנס. רב אשי – דקסבר כותים גירי אריות הן.

כט. למה לא תירצו כולהו כרבא?

רבינא ורבה בר עולא – משום דקשיא להו "וכולן" [על מה קאין]. אביי - דקסבר דאין להתיר רק בישראל עומד גביו ולא סגי ביוצא ונכנס, ולא דמי להא דהמניח יין אצל עובד כוכבים דמותר לכתחלה בישראל יוצא ונכנס, דבשעה שפורש ממנו לא נגע העובד כוכבים ביון, אבל הכא הבהמה נתונה ביד כותי ובהרף עין הוא שוהה או דורס, הלכך לא סמכינן על יוצא ונכנס. רב אשי – דקסבר כותים גירי אריות הן.

ל. למה לא תירצו כולהו כרבינא?

להך לישנא דאמר מומחין אין שאין מומחין לא – קסברי דרוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן, הלכך לא בעינן למבדקיה. להך לישנא דאמר מוחזקין אין שאין מוחזקין לא – קסברי דלא חיישינן לעלופי ואפילו אין מוחזקין שוחטין לכתחלה.

לא. למה לא תירצו כולהו כרב אשי?

רבינא ורבה בר עולא – משום דקשיא להו "וכולן". אביי – דלא סבירא ליה כרבא דישאל מומר שוחט לכתחלה בבדיקת סכין. רבא - לדבריו דאביי דאמר בישראל כותי עסקינן, ואוקי לכתחלה בישראל עומד על גביו ודיעבד ביוצא ונכנס, אמר ליה רבא לדידך דלא סבירא לך במומר ומוקמת ליה בכותי אפילו ביוצא ונכנס מצית לאוקמי לכתחלה. אבל אין הכי נמי דלדידיה באמת יפרש כרב אשי.

דף ד' ע"א

לב. מהיכא דייק אביי דלכתחלה לא שרינן ביוצא ונכנס? מהיכא דייק רבא דיוצא ונכנס לכתחלה שרי?

דתניא "שחיטת כותי מותרת, במה דברים אמורים כשישראל עומד על גביו, אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית ונותן לו, אכלו מותר לאכול משחיטתו, ואם לאו אסור לאכול משחיטתו": אביי דייק מרישא – דמותר רק כשישראל עומד על גביו, אבל יוצא ונכנס לא. רבא דייק מסיפא – רק היכא דבא ומצאו שחוט בעינן לבדוק אם יאכלנו הכותי, אבל יוצא ונכנס מותר לכתחלה.

לג. האיך מתרצים ברייתא הנ"ל; סיפא דברייתא לאביי, רישא דברייתא לרבא?

סיפא לאביי – דהסיפא איירי ביוצא ונכנס, ויוצא ונכנס נמי 'בא ומצאו' קרי לו. רישא לרבא – דהרישא איירי ביוצא ונכנס, ויוצא ונכנס נמי 'כעומד על גביו' דמי.

לד. תניא "מצא ביד כותי מחרוזת של צפרים שחוטין, קוטע ראשו של אחד מהן ונותן לו, אכלו מותר לאכול משחיטתו, ואם לא אכלו אסור לאכול משחיטתו"; אימתי אמרינן דאם אכלו מותר לאכול משחיטתו? ולמה דוקא בכחאי גוונא?

כשהישראל הכניסן תחת כנפיו ומעכו וכתשו. דאי לא הכניסו תחת כנפיו – יש לחוש דמכיר צפור זה שאכל ורק אותו שחט כראוי, ואין מזה ראייה לשאר הצפרים שגם הם נשחטו כראוי. ואי לא מעכו וכתשו – גם כן יש לחוש דרק צפור זה נשחט כראוי, ויש לו איזה סימן בגוף הצפור.

קנין תורה גליון

לח. האיך סומכין שהצפור נשחט כראוי מזה שרואין שאכל הכותי מהצפור, דלמא קסברי כותים אין שחיטה לעופות מן התורה [דלא כתיב זביחה בהדיא אלא בבקר וצאן]?

דכיון שראינו שהחזיקו בה, אחזוק נמי לדידן לסמוך עלייהו [כמו שסמכין על שחיטת כותי בבהמה אף על גב ד'דשהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור' שפוסלים בשחיטה לא כתיב בקרא, אלא כיון שהחזיקו בה אחזוק נמי לדידן].

לו. מה הדין במצת כותי; לענין אם יש היתר לאוכלו בפסח [ולא היישינן לחמין], ולענין אי יוצא בה ידי חובתו בלילה ראשונה? ומאי טעמא?

לתנא קמא – מותר לאוכלו, ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, שהן בקיאיין בדיני חמץ ואין מניחין אותו להחמיץ, והן בקיאיין נמי בהא דבעי למיעבד שימור לשם מצת מצוה. לר' אליעזר – אסור אפילו לאוכלו, שאינן בקיאיין לשומרו מלהחמיץ [שאינן יודעין בין שיאור לסידוק, ובין הכסיפו פניו ללא הכסיפו פניו]. לר' שמעון בן גמליאל – מותר לאוכלו, ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, דכל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל.

לז. ר' שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא ומאי בינייהו?

לההוה אמינא: איכא בינייהו היכא דכתיבא ולא אחזיקו בה: לתנא קמא – כיון דכתיבא אף על גב דלא אחזיקו בה סמכין עלייהו. לר' שמעון בן גמליאל – אי אחזיקו בה סמכין עלייהו, ואי לא אחזיקו בה לא סמכין עלייהו. למסקנא: איכא בינייהו היכא דאחזיקו בה ולא כתיבא: לתנא קמא – כיון דלא כתיבא אף על גב דאחזיקו בה לא סמכין עלייהו. לר' שמעון בן גמליאל – כיון דאחזיקו בה סמכין עלייהו אף דלא כתיבא.

לח. למה אין לומר דאיכא בינייהו בהוה אמינא הנ"ל?

דאמר ר' שמעון בן גמליאל "כל מצוה שהחזיקו בה וכו'", משמע דלרבות בא וסומך עלייהו יותר ממה שתנא קמא סמיך עלייהו, ואם אמרינן דכוונתו לומר דתלוי רק באם החזיקו בהו ולא תלוי בכתיבא, נמצא דבא למעט מתנא קמא והוה ליה לומר "אם החזיקו בה וכו'".

לט. כמאן אתיא הא דסמכין על שחיטת כותי, כשחכותי עצמו אוכל משחיטתו?

אתיא כרבי שמעון בן גמליאל דאף במצוה דלא כתיבא אם החזיקו בהן סמכין עלייהו, אבל לתנא קמא כיון דלא כתיבי הלכות שחיטה בהדיא לא סמכין עלייהו לדידן אף דהחזיקו בהן.

מ. מאי טעמא דרבא דאמר "מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו"?

כיון דאיכא היתר [שבידו להכשירה] ואיסור [שבידו לנבלה] לפניו, לא שביק התירא ואכיל איסורא.

מא. אם כן למה אמר רבא דצריך לבדוק הסכין?

דאם לא ימצאנה להסכין יפה לא יטריח עצמו לחזור אחר סכין אחרת.

גלין קנין תורה

דף ד' ע"ב

מב. המין שעבר עליו הפסח, האם הוא אסור מן התורה או מדרבנן?

לר' יהודה – אסור מן התורה. לר' שמעון – אסור מדרבנן.

מג. האם מותר לישראל להחליף חמץ שעבר עליו הפסח עם חמץ של נכרי?

אסור להחליף, דעל ידי החליפין קא נהנה מחמץ שעבר עליו הפסח, דאין הנכרי נותן לו חמצו אלא אם מקבל תחתיו החמץ שעבר עליו הפסח [אבל אם עבר והחליף, מותרים אחרים ליהנות מהחמץ שנתן לו הנכרי, דאין לך איסור הנאה תופס חליפין חוץ מעבודת כוכבים הקדש ושביעית].

מד. מהיכא יש להביא ראיה לשיטת רבא לגבי מומר דלא שביק התיירא ואכיל איסורא?

דתניא "חמץ של עוברי עבירה [שאין מבערין חמץ בפסח מפני ההפסד] אחר הפסח, מותר מיד [ואף על גב דלא שהה כדי לאפות דודאי עבר עליו הפסח], מפני שהן מחליפין [בשל עובדי כוכבים]", אלמא כיון דמצוי לאכול התיירא של עובדי כוכבים לא אכיל חמץ שלו שעבר עליו הפסח שהוא אסור.

מה. מה הסברא לומר דאם הברייתא ר' שמעון היא אין להביא ראיה מכאן לשיטת רבא? וכאמת האיך מביאין ראיה לרבא אפילו אם נאמר דהברייתא ר' שמעון היא?

הסברא דאם ר' שמעון היא אין ראיה לרבא – דלר' שמעון אינו אסור אלא מדרבנן, ויש לומר דהא דמקילין לומר שהן החליפו זהו רק בדרבנן, אבל בדאורייתא לא הוה מקילין. באמת יש ראיה אפילו אם אמרין דר' שמעון היא – דלא קתני "שאני אומר החליפו" דמשמע דאף על גב דלא ידעינן אי החליף או לא תלינן לקולא משום דאיסור דרבנן הוא, אלא קתני "מפני שהן מחליפין" שודאי מחליפין, ואם בדרבנן לא שביק התיירא ואכיל איסורא כל שכן בדאורייתא.

מו. תניא "הכל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר"; היכי דמי ערל? היכי דמי ישראל מומר?

ערל – במומר לערלות, וקסבר מומר לדבר אחד לא הוה מומר לכל התורה כולה. ישראל מומר: לרבא – במומר האוכל נבילות לתיאבון, ואיצטריך לאשמעינן דאפילו למצוה דחשיד עליו, לא שביק התיירא ואכיל איסורא. להחולקים על רבא [וסברי מומר האוכל נבילות לתיאבון אסור לאכול משחיתו] ולרבא ענן אמר שמואל (עי' להלן ה.) – במומר לעבודה זרה, ואיצטריך לאשמעינן דאף על גב דחמורה עבודת כוכבים 'שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה', אפילו הכי סמכין עליו.

מז. מניין הוכיח שמואל דישראל מומר לעובדת כוכבים מותר לאכול משחיתתו?

שכן מציינו ביהושפט מלך יהודה [שצדיק גמור היה] שנהנה מסעודת אחאב [שהוא וסיעתו עובדי עבודת כוכבים היו], כדכתיב 'ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב לעם אשר עמו, ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד'.

מח. מנא ידעינן שיהושפט אכל משחיתת אחאב; דלמא זבח לו אחאב [שהיה סבור שיאכל], אבל יהושפט לא אכל?

'ויסיתהו' כתיב, ועל ידי האוכל הסיתהו, דאין הסתה בדברים אלא באכילה ובשתיה.

גליץ קנין תורה

מז. האיך אמרינן דאין הסתה בדבריהם; והכתיב 'כי יסיתך אחיך'? והכתיב דאמר הקב"ה לשטן 'ותסיתני בו לבלעו חנם'?

הא דכתיב 'כי יסיתך אחיך' – היינו נמי באכילה ובשתיה. הא דכתיב לגבי הקב"ה 'ותסיתני בו לבלעו חנם' – למעלה שאני דלא שייך ביה הסתה באכילה ובשתיה, דאין אכילה לפניו.

נ. מכל מקום מנא ידעינן שיהושפט אכל משחיטת אחאב; דלמא רק שתה עם אחאב אבל לא אכל? (להתוהו אמינא, ולמסקנא)

הוה אמינא: דאם אסור לאכול משחיטתו משום דמומר הוא, הוא הדין דהיה אסור לו לשתות מיינו, ואם שתה מיינו על כרחך דאין דינו כגוי וגם שחיטתו כשרה. למסקנא: א. אין הדרך לשתות אצל המלך בלא אכילה. ב. כתיב 'ויזבח' – ויסיתהו' משמע דבמה הסיתו בזביחה.

נא. למה אין לתרין כההוה אמינא הנ"ל?

דלא דמי שתיה לשחיטה, דאפילו אם נחשוב אותו למומר לכל התורה כולה, היה מותר לשתות מיינו, דהרי עדיין לא נאסר אז סתם יינן של עובדי כוכבים, [דלא ראינוהו שנסכו לעבודת כוכבים, וסתם יינם מ"ח דבר דתלמידי שמאי והלל הוא]. מה שאין כן בשחיטה שיש בה חששא דאורייתא.

נב. מכל מקום מנא ידעינן שיהושפט אכל משחיטת אחאב; (א) דלמא עובדיה [שהיה צדיק גמור] שחט לו, (ב) דלמא שבעת אלפים [שלא כרעו לבעל] שחט לו, (ג) דלמא אנשי אחאב כשרים היו והן שחטו לו, (ד) דלמא אנשי יהושפט לא היו צדיקים והם אכלו משחיטת אנשי אחאב, ויהושפט עצמו אכל משחיטת עובדיה, (ה) דלמא מה ששחטו אנשי אחאב אכלו אחאב ואנשיו, ומה ששחטו אנשי יהושפט אכלו יהושפט ואנשיו?

(א) דכתיב 'ויזבח וכו' לרוב' ועובדיה לא היה מספיק לשחוט כל כך בהמות. (ב) הרי החביאו את עצמם מאיזבל [אשת אחאב]. (ג) אי אפשר לומר כן דכתיב 'מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים'. (ד) אי אפשר לומר דאנשי יהושפט היו רשעים, דמד'מושל רשע כל משרתיו רשעים', הא מושל צדיק כל משרתיו צדיקים. (ה) דמצינו דלא היה יהושפט נזהר ונבדל מאחאב משום חשד כלל.

דף ה' ע"א

נג. מנלן דיהושפט סמך על אחאב לענין איסור והיתר ולא היה נבדל ונזהר ממנו?

דכתיב 'ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן פתח שער שומרון', ואין לפרש דגורן ממש קאמר, דאטו שער שומרון גורן הוה, אלא ישבו בחיבה ובריעות ובאגודה אחת כמו הסנהדרין שישבו בגורן.

נד. מפני מה ישבו סנהדרין כהצי גורן עגולה?

כדי שיהיו רואין זה את זה להיות שומעין איש את חברו ומתווכחין זה עם זה עד שתצא הוראה כהלכה, שאילו היו יושבין כשורה שלא בעגולה – אין בני ראש השורה רואין בני סוף השורה, ולא היו יושבין כעגולה שלימה – כדי שיהא מקום לצאת ולבא.

נה. למה אין להביא ראיה דיהושפט סמך על אחאב לענין איסור והיתר מהא דכתיב 'כמוני כמוך בעמי בעמך'?

דהא כתיב נמי 'כסוסי כסוסיך' והכא על כרחך לענין המלחמה קאמר לו דמה שיהיה עם סוסיך יהיה עם סוסי, הכי נמי יש לפרש 'כמוני כמוך' לענין המלחמה קאמר ליה מה שיהיה עליך ועל עמך יהיה עלי ועל עמי.

גלין קנין תורה

נו. האם יש ראייה דמומרת לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו מהא דכתיב אצל אליהו 'והעורבים מביאים לו לחם ובשר' והביאו לו מבי טבחי דאחאב?

אין ראייה מכאן, דמה שאכל מבשר שהביאו העורבים מבית אחאב על פי הדיבור היה כדכתיב 'ואת העורבים צויתי שם לכלכלך'.

נז. מהו הפירוש של עורבים בפסוק הנ"ל? ולמה אין לומר דשני אנשים הן ששמותיהם עורבים, או שני אנשים הבאים מעיר שנקרא עורב?

הפירוש של עורבים – עורבים ממש. אין לומר דשני אנשים ששמותיהם עורבים – דלא מסתבר דמתרמי מילתא שני אנשים ששמותיהם עורבים. אין לומר דשני אנשים שבאו מעיר הנקרא עורב – דאם כן 'עורביים' היה לו לכתוב.

נח. כתיב 'וארם צובה יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה', האיך קורין לאחד נערה (שהביאה שתי שערות) וקטנה (שלא הביאה שתי שערות)?

הא דכתיב נערה לאו נערה ממש קאמר שהביאה שתי שערות, אלא קטנה היתה אלא שהיתה נקראת על שם מקומה 'נעורן'.

נט. ישראל מומר, נכרים הכשרים, נכרים שאינן כשרים; האם מביאים עולת נדבה? ומנלן?

ישראל מומר – אינו מביא קרבן, דכתיב 'אדם כי יקריב מכס' ודרשינן 'מכס' ולא כולכם להוציא את המומר. נכרים הכשרים – מביאים קרבן, דכתיב 'איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבן לכל נדריכם', ודרשינן מה תלמיד לומר 'איש איש' לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישאל. נכרים שאינן כשרים – גם כן מביאים דבפסוק הנ"ל שבא לרבות נכרים לא כתיב ביה מיעוטא, 'בכם' בישראל חלקתי - שכשירין מביאין ולא מומרין, ולא בנכרים שכולן מתנדבין ומביאין.

ס. כתיב 'אדם כי יקריב מכס קרבן מן הבהמה', כיצד דורשינן מן 'הבהמה'?

להביא בני אדם שדומים לבהמה [שאינן מקיימין את המצות], מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה.

סא. תניא "מכס ולא כולכם - להוציא את המומר", והדר תני "מכאן אמרו מקבלין קרבנות מפושעי ישראל חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא"; באיזה מומר משתעי ברישא ובסיפא? והיכי דמי פושעי ישראל?

מומר דרישא – מומר לכל התורה כולה. מומר דסיפא – צריך לומר מומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא (במקום מומר ומנסך את היין ומחלל שבתות). פושעי ישראל – מומר לדבר אחד.

סב. מאי שנא מומר לנסך את היין ולחלל שבתות שאין מקבלין מהן קרבנות?

מומר לעבודת כוכבים – הוה כמומר לכל התורה כולה. מומר לחלל שבתות – האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים, דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה, והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית.

גליץ קנין תורה

דף ה' ע"ב

סג. מנלן דמומר אינו מביא חטאת (לתנא קמא, לר' שמעון בן יוסי משום רבי שמעון)? ומאי בינייהו?

מנלן: לתנא קמא – דכתיב לגבי חטאת 'מעם הארץ' ולא כל עם, להוציא את המומר. לר' שמעון בן יוסי משום ר' שמעון – דכתיב התם לגבי חטאת 'אשר לא תעשינה בשגגה ואשם' וסמך ליה 'או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו' [דמשמע שלא היה עושה השוגג אילו היה ידע], השב מידיעתו [שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל מעבירה זו] מביא קרבן על שגגתו, אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו. איכא בינייהו – מומר לאכול חלב ואכל דם בשוגג: לתנא קמא – הוה מומר ואינו מביא קרבן. לר' שמעון – מביא קרבן דאילו הוה ידע שהוא דם היה שב מידיעתו.

סד. למה צריך לתרוייהו; הא דכתיב 'מכם' בעולת נדבה להוציא את המומר, והני קראי דחטאת להוציא את המומר?

חדא – לעולה, וחדא – לחטאת. ותרוייהו צריכי: דאי אשמעינן בחטאת – משום דלכפרה הוא, וכיון דדעתו להזיד ולחזור על עבירתו לאו בר כפרה הוא, אבל עולה דדורון הוא אימא לקבל ממנו. ואי אשמעינן בעולה – משום דלאו חיובא הוא ולא אורח ארעא לקבל ממנו דכתיב 'זבח רשעים תועבה', אבל חטאת דחיובא הוא אימא לקבל ממנו שלא יהא חוטא נשכר.

סה. כל היכא דכתיב 'בהמה' האם הכוונה הוא לגריעותא או למעליותא?

היכא דכתיב בהמה לחוד – לגריעותא, ולהכי דרשינן הכא מן 'הבהמה' להביא בני אדם הדומים לבהמה. וכן היכא דכתיב אדם ובהמה וחילקם קרא [כגון זרע אדם זרע בהמה] – לגריעותא, ולהכי דרשינן 'זורעתי את בית ישראל זרע אדם זרע בהמה' ומוקמינן דזרע בהמה היינו מי שלא שנה ולא שמש תלמידי חכמים. היכא דכתיב אדם ובהמה – למעליותא, ולהכי דרשינן 'אדם ובהמה תושע ה' אלו בני אדם שהן ערומין בדעת [כאדם הראשון] ומשימין עצמן כבהמה [דכאי רוח].

סו. מה הורו רבן גמליאל ובית דינו בענין שחיטת כותי? ומה נסתפק בזה ר' זירא? ומה אמר לו ר' יעקב בר אידי?

אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא – רבן גמליאל ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה. נסתפק ר' זירא – שמא לא אסר רבן גמליאל אלא בשאין ישראל עומד על גביו [אבל בישראל עומד על גביו מותר כי מתניי]. ואמר לו ר' יעקב בר אידי – דודאי בישראל עומד על גביו קאמר, דאי בשאין ישראל עומד על גביו פשיטא היא [דהרי הכותים אינם חוששים על 'לפני עור לא תתן מכשול'] ולא בעי למימר.

סז. האיך אכלו ר' יוחנן ורב אסי משחיטת כותי, והא רבן גמליאל ובית דינו אסרוה?

בתחלה נסתפק ליה לר' זירא – אי משום שלא שמייע להו הא דרבן גמליאל, אבל אי הוה שמייע להו לא היו אוכלין, או דלמא שמייע להו ולא קיבלוה. והדר פשיט לנפשיה – מסתברא דשמייע להו ולא קבלוה, דאי סלקא דעתך לא שמייע להו ואי הוה שמייע להו היו מקבלין להו, האיך יגרום שטן מכשול לצדיקים לאכול איסור בשוגג, ומה בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן.

דף ו' ע"א

סה. מהו ההוכחה דקיבל ר' זירא הא דאמר ליה ר' יעקב בר אידי, דרבן גמליאל ובית דינו אסרו שחיטת כותי אפילו בישראל עומד על גביו?

דאי לא קבלה והוה סבירא ליה דרבן גמליאל ובית דינו לא אסרו אלא בשאין ישראל עומד על גביו, לא הוה קשה ליה למה אכלו ר' יוחנן ורב אסי משחיטת כותי, דהיה יכול לתרץ שהיה ישראל עומד על גביו, ובהא לא אסר רבן גמליאל.

קנין תורה גליון

פג. מאי טעמא דגזרו בהו רבנן על הכותים לאסור שחיטתם?

משום דשלח ר' מאיר לר' שמעון בן אלעזר להביא לו יין מהכותים, ואשכחיה ההוא סבא ואמר לו כתיב 'ושמת סכין בלועך [בלחייך] אם בעל נפש אתה', כלומר אם אדם כשר אתה התחזק על יצרך ולא תקח מהן יין, משום שדמות יונה מצאו להן לאותן היושבים בראש הר גריזים ונעשו מומרים לעבודת כוכבים, ומשום הכי גזר עליהם ר' מאיר לאסור את יינם, ואף על גב דרוב כותים לאו מהר גריזים היו, ר' מאיר לטעמיה דחייש למיעוטא וגזר על הרוב אטו המיעוט, ורבן גמליאל ובית דינו נמי כר' מאיר סבירא להו ומשום הכי גזרו על שחיטתם.

ע. מהו פירוש הפשוט בפסוק 'ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה'?

בתלמיד היושב לפני רבו משתעי קרא, 'כי תשב ללחום את מושל' – כשתשב ללמוד לפני גדול בתורה, 'בין' – אם יודע תלמיד ברבו שאם ישאלנו יודע להחזיר לו טעם, שאל אותו, 'תבין את אשר לפניך' – ואם יודע תלמיד ברבו שאם ישאלנו אינו יודע להחזיר לו תבין מעצמך, 'ושמת סכין בלועך' – התחזק עצמך ועצור פיך מלשאול שלא תביישו, 'אם בעל נפש אתה' – ואם מתאוה לשאול ולעמוד על העיקר פרוש הימנו.

עא. אחר ששמעו ר' אמי ור' אסי מה שאמר ההוא סבא על הכותים 'דלית כאן שומרי תורה', אמרינן דלא זזו משם עד שעשאו עובדי כוכבים גמורים; לגבי איזה דין עשאו עובדי כוכבים?

לגבי שחיטה, ולגבי יין נסך, ואף על גב דכבר גזרו עליהם ר' מאיר [על היין] ורבן גמליאל [על השחיטה], אינהו גזרו ולא קיבלו מינייהו [לפי שהיו רגילים בהם], אתו ר' אמי ור' אסי גזרו וקבלו מינייהו [שאוז היה אפשר להם לפרוש שלא היו רגילים בהם].

עב. מה הדין בישראל הדר בחצר ששכח ולא נתן בעירוב עם בני החצר, האם מותר לשאר בני החצר להוציא מביתם לחצר ולהכניס לביתם; (א) בישראל כשר, (ב) בישראל מומר ששמר שבתו בשוק [אבל הוא מחללו בצנעה], (ג) ישראל מומר שאינו משמר שבתו בשוק?

ישראל שלא נתן בעירוב אוסר לכל בני החצר להוציא ולהכניס: (א) (ב) אבל יכול לבטל רשות וליתן רשותו לבני חצר [ואומר רשותי קנייה לך, רשותי מבוטלת לך, ואין צריך לעשות קנין חליפין], ובזה מתיר להם להוציא ולהכניס. (ג) לא מהני לבטל רשותו לבני החצר עד שישכרו רשותו ממנו.

עג. כיצד עושים לענין עירובי חצירות בעכו"ם הדר עמהם בחצר?

צריך לשכור את רשותו, ואפילו אם נותן רשותו להם במתנה לא מהני.

עד. לגבי איזה ענין אמרו ר' אמי ור' אסי דעשאו להכותים עובדי כוכבים גמורין?

לגבי עירובי חצירות, דלא מהני בהו ביטול רשות, ואסורים בני החצר להוציא ולהכניס עד שישכרו רשותו ממנו.

עה. האם חייב לעשר; בלוקח מעם הארץ [דמאי] יין לתת לתוך מוריית, בלוקח מעם הארץ המוריית עצמן? ומאי טעמא?

לוקח יין מעם הארץ לתת לתוך מוריית – חייב לעשר, הואיל שבאין לידו של חבר בעינייהו שלא בתערובות. לוקח מוריית עצמן – אינו חייב לעשר, הואיל ובתערובות בא לידו.

גליץ קנין תורה

עו. רב אפי אכל תערובות דמאי, מה היה הוכחת ר' זירא שרב אפי לא עבר איסור בזה?

השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן.

עז. הנותן לשכנתו שהיא אשת עם הארץ עיסה לאפות וקדירה לבשל, האם הושיטין שנתנה שאור ותבלין משלה?

אם בשעה שנתן עיסה וקדירה מסר לה שאור ותבלין – אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה שאינו מתוקנין, לפי שאינן חשודין על הגזל. אם אמר לה עשה לי משאור ותבלין שלך – חושש לשאור ותבלין שבה משום שביעית ומשום מעשר.

עח. מפני מה אמרינן דאם אמר לאשת עם הארץ עשה לי משלך – חושש משום מעשר, והלא לא גזרו על תערובות דמאי?

א) דכיון דאמר עשה לי משלך הוה כמו שלקחן קודם תערובתן ואחר כך עירבן, דהיא עשתה על פיו ונעשית שלוחו. ב) שאני שאור ותבלין דלטעמא עבד, וטעמא לא בטיל שמתקן המאכל והוה עיקר [אבל יין במורייס אינו עיקר].

עט. לפי מה דאמרינן דלחלופי לא חיישינן באשת עם הארץ, והתנן "הנותן לחמורתו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שחשודה מחלפת המתקלקל"?

שאני חמורתו דלטובה מתכוונת שרוצה בתקנת בתה ובושה מחתנה, אבל לאדם נכרי שאין דעתה להחליף להטיב לו, אף להרע אינה חשודה.

דף ו' ע"ב

פ. מפני מה אמרינן דהנותן לפונדקית שלו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה, והא לחלופי לא חיישינן?

שאני פונדקית דנמי לטובה היא מתכוונת, ואפילו אם לא נתקלקל הלחם ורק נצטנן חשודה היא שמחלפת, שאמרה בר בי רב יאכל לחם חם ואנא אוכל לחם קר.

פא. האם מותרת לאשת חבר שתהיה טוחנת עם אשת עם הארץ? ומאי טעמא?

לתנא קמא: בזמן שהיא טמאה – מותרת לטחון עמה, דליכא למיחש שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר, דכיון דטמאה היא אינה רגילה ליגע במה שהיא עסוקה בו שמא תטמאה וסתמא עומדת מרחוק ולא נגעה. בזמן שהיא טהורה – אסורה לטחון עמה, דהואיל וסתמא נוגעת חיישינן שמא תשכח ותאכל. לר' שמעון בן אלעזר: אף בזמן שהיא טמאה – לא תטחון עמה, שאשת עם הארץ נותנת לה לאכול ואוכלת [ואף על פי שאשת חבר אינה רגילה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאינו מעושר, חיישינן לשכחה דעביד אינשי לאכול מה שנותנין לו].

קנין תורה גליון

פ.ב. לר' שמעון בן אלעזר דאשת עם הארץ השודרה לגנוב משל בעלה וליתן להבירתה לאכול, כל שכן שצריכין לחשוש לחלופי, והאיך אמרינן דלחלופי לא חיישינן?

דכיון שאשת חבר מסייעת עמה מורה היתרא דהות כמו ששור אוכל מדישו ונותנת לה.

לימוד התורה של החודש תהיה לעי"נ
ידידנו ותומכנו הבלתי נשכח לומד ונציב קנין תורה

מוה"ר **לייבל רובין** ע"ה

ומבקשים מכל הלומדים להזכיר בלימודם:
לעילוי נשמת אריה בן יונה

תנצב"ה

חזרת החודש מסכת ברכות	חזרת אתמול	לימוד היום	וארא
נז. ☐	ד. ☐	ד: ☐	זונטאג כ"ו טבת
נז: ☐	ד: ☐	ה: ☐	מאנטאג כ"ז טבת
נח. ☐	ה. ☐	ה: ☐	דינסטאג כ"ח טבת
נח: ☐	ה: ☐	ו: ☐	מיטוואך כ"ט טבת
נט. ☐	ו. ☐	ו: ☐	דאנערשטאג ר"ח שבט
		חזרה	פרייטאג ב' שבט
		חזרה	ש"ק ג' שבט

שמות	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש מסכת ברכות
זונטאג י"ט טבת	☐ ה. התהלת מסכת חולין	☐ נד:	☐
מאנטאג כ' טבת	☐ ב:	☐ נה:	☐
דינסטאג כ"א טבת	☐ ג:	☐ נה:	☐
מיטוואך כ"ב טבת	☐ ג:	☐ נו:	☐
דאנערשטאג כ"ג טבת	☐ ד:	☐ נו:	☐
פרייטאג כ"ד טבת	חזרה		
ש"ק כ"ה טבת	חזרה		

זונטאג יתרו - י"ח שבט

בחינה לימוד החודש: דף **ב.** - דף **יב.** (א"ר נחמן אמר רב)
בחינה חזרת החודש: ברכות דף **נד:** (אמר רב יהודה שלשה שאכלו) - **סוף המסכת**

- איסור השגת גבול -

כל הזכות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות
לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד' באבוב
ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מההנהלה:
טעל: 718-438-1188 x3 פקס: 718-298-2044
הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימיל: kinyantorah@amideizion.org